

AL LIAMM

Tir na n-òg

NIVERENN

II

Du
Kerzu
1948

NOMENOE-OE, oberenn vrudet Jakez Riou, skeudennaouet gant Per Peron 360 lur

NIVERENNOU
AL LIAMM - TIR NA N-OG : 6, 7, 8, 9, pep hini 90 lur
 10 120 lur
 Ar 5 Nnn 450 lur

NIVERENNOU KOZH « SAV » (nemet 1, 2, 5, 10, 11, 12, 13, 14 diviet), pep hini **60 lur**

PREMIER COURS DE BRETON DE KER-VREIZH,
gant Andrev Daniel 120 lur

Lakaat 10 % ouzhpenn evit ar mizoù

AL LIAMM

Tir na n-óg

Du-Kerzu 1948

N° 11

*Bloavezh mat
d'an holl Uzeloned
d'an holl Gelled
digant
Al Liamm-Tir na n-og*

TAOLENN

Pajenn

Lennegezh

EVIT KET HA NETRA, gant Abherri.....	3
AVEL D'AR BAOTRED, gant Fañch Elies.....	6
KAD MAG TURED, troidigezh diwar ar c'hrenniwerzhoneg, gant G.-B. Kerverziou hag Arzel Even	13
NEDELEG, gant Kate Roberts, troet diwar ar c'hembraeg, gant Ronan Huon	18
UN EMGANN E MENEZIOU AMERIKA, gant Mayne-Reid	24

Barzhonegoù

BLOAVEZH MAT, gant Ar Yeodet.....	30
MERZADURIOU FLANDREZ, gant Ch. Gwionvarc'h	31
RAMZED FLANDREZ, gant Ch. Gwionvarc'h.....	32
AR C'HLEIER, gant P. Bourdelles, hervez E. Poe ..	33

Kanaouenn

BEMDEIZ AN HEOL, gant Langleiz	36
--------------------------------------	----

Hon Tud veur

LEALDED EO VA ENOR, gant F. Ar R.....	37
---------------------------------------	----

Yezh

KRENN LAVARIOU, gant Kaourintin Riou.....	39
YEZHADUR BRAS F. KERVELLA HAG AR BEURUNVANIDIGEZH, gant R. A. M.	56
GERIOU BREZHONEK BEV, gant M. K.	59
TRI GER BREZHONEK, gant M. K.	60

Keltia

KEMBREIZ : UR GALON, UN ENE, gant Eostig Sarzhaw	62
--	----

Notennoù	64
----------------	----

Roll ar Pennadoù (1948)	76
-------------------------------	----

Evit ket ha netra

Ganet eo ur romant hir nevez en hor yezh : « Evit ket ha netra » gant Abherri, romant a garantez en em zispleg e Bro-Wened etre 1905 ha 1945 hag a gav e ziskoulm e-kreiz darvoudoù skrijus an dieubidigezh. Istor ur plac'h eo o kontañ dimp'hec'h eñvoradennoù. Skrivet eo e gwenedeg unvan, en ur yezh aes hag eeun atav, a oar koulskoude reiñ dimp arlioù c'hoari an eneoù en ur giz kriz ha tener war un dro.

Da c'hortoz ma vo tu d'her moulañ, setu amañ ur pennad anezhañ :

Un enderv ec'h on belzet gant krouadur ur mignon :

— « Diwallit ! Gweltaz hag Al Lipous a zo bet bac'het. »

Ec'h an kuit a-herr a ma zi gant ar pep priziusañ em chakod, evel e-pad tangwall an Oriant. Men ec'h in ? N'ouzon ket. Da Vernuz ? Follezh ! Re anavet eo Herri, e riskl eñ ivez marteze. Nosaat a ra pa ziboukan war hent ar Vemsez. War gleiz e troan da dizhout Koulev, a-hed ar gwenodennoù. Du-hont a soñjan e kavo an Aotrou Maogwenn ur guzhiadell evidon.

Didrous eo ar maezioù. Ar beizanted hepken a zo chomet er maez ag an derzhienn foll a hej ar re arall. Lammat a ra neoazh ma c'halon em bruched seul gwezh ma klevan ur c'hi bennak o harzhal hag e sellan gant anken ma n'eo ket ouzh ma heuliañ gant polised. N'eus hani nemet skeud an derv t'roc'het berr, bep tu d'an ivarc'h ouzh sklaerder ur loar a seblant c'hoari kuzh gant ar c'hogos.

Setu lann zu ar Vemsez, goude Kergadoù ha du-hont tier gwenn maner Koulev. Biskoazh n'em eus sellet oute gant kement a levenez. Ha kavout a rin aze an aior sur ha toemm a c'hoantan ?

Evel ur spontailh, en ur gerzhet dre skeud ar magoerioù ha war vegoù ma zreid, e treuzan ar porzh betek kambr an aluzonour a zibouk war ar maez, pell a-walc'h diouzh ti al leanezed. Gouloù ez eus. Kalon ! Hep skeiñ en em silan e-barzh. Emañ en-e-unan.

— « Aotrou Maogwenn ! »

Troet en deus e benn, gwelet ma fas diñliv ha komprenet.

— « Emaint war ho lerc'h ? »

— « N'ouzon ket. Tapet eo bet Gweltaz hag unan all. Aon em eus... Repu a oulennan diganeoc'h. »

Sevel a ra an abad evit morailhañ an nor.

— « Distavit Fant ! Ur soñj mat hoc'h eus bet da zonet amañ. Bout a zo e-tal ma c'hambur ur c'harri gant ur solierig. Kousket a reot sioul e-barzh. Ha koaniet hoc'h eus dija ? »

— « Nann, met c'hoant erbet n'em eus henoazh. »

— « Arc'hoazh ec'h in da welout ar briolez, eme ar beleg. Hoc'h anaout a ra a-walc'h evit ho lezel en ho kuzhiadell. Evel-se e vo aesoc'h an traoù, zoken pa vehe klasket arvell din... Gout a ra ho c'hoareg Arzela derc'hel d'he zeod ! »

— « Ha c'hwi zo sur a gement-se ? emezon aonek. »

— « Sur on. Chemel a reot en ho solier e-pad an deiz ha da gousket. Bemnoz e tiskennot amañ da goaniañ ganin, ha war dro eizh eur, pa vo kloz al leandi. Boued em bo dastumet a-gostez evidoc'h, diouzh ma lodenn, lark a-walc'h. Hag e komzimp un tammig, goude hor bout morailhet an nor. »

— « Trugarez, Aotrou abad, a-greiz kalon ! »

— « Chañs hoc'h eus Fant, ouzh ma c'havout em c'hambur rak dec'h c'hoazh edon e Baod, lec'h ma oan bet kaset gant an Aotrou Eskob adal ma voent aet kuit an Alamaned. »

— « Da Vaod ? »

— « Ya. Da gemer lec'h ar person e-tec'h, betek ma vo kavet unan nevez. Diharak eo an dud, Fant ! Gwelet em eus du-hont traoù hirius. Bagadoù gwazed vezv, armaj gante, oc'h ober o droukrañs noz ha deiz. Dek gwezh ez eus bet furchet en ti, e sigur klask paperoù ar person, e-pad ma oa lakaet kanol ur vindrailherezig war ma c'horf hag hini ar c'hure. Er maez e klevet mouezhioù-lonkerion o youc'hal « D'ar marv ar veleion ! »

Bemdez e veze merzheret unan bennak a-hed ar ru vras, lakaet e noazh, foetet, hujaotet, goloet a fank hag a skop. bazhatet gouez evit disterajoù pe falstamalloù. Ar maouezi kristen, allas, a oa gwezh-a-vez ken divalav hag ar re arall, evel ar geben c'harv-se em boa roet dezhi korf hor Salver da vintin... Euzhus ! »

An abad a chom da baouez un herrad, gant ur jestr a seblant skarzhañ ur wallhuñvre.

— « Setu ugent vloaz, Fant, mac'h on beleg ha ma prederian bemdez diwar basion hor Salver. Hama, n'em boa santet netra, betek bremañ, nemet soñjennoù difetis. E Baod hepken, en ur sellout ouzh ar paour-keizh tud handeet-se, em eus kroget da gompren un tammig petra'voe Pasion ar C'hrist, youc'hoù ar Yuzevion, laoskoni Bilat ha huanadoù truezus an Oan, o hiketat, etre div lonkadenn wad goular :

— « Pardonit dezhe, ma Zad, peogwir n'ouzont ket petra reont ! »

**

Hep fin e kavan ma devezh kentañ er solier. Huneal a ran, astennet war ar foenn frondus. Nag un abadenn ! Setu ni enket evel loned gouez. Petra ' zo degouezhet gant Herri ha Brec'hed ? Na Jili ha Mari, e Gerandro-se ken tost ouzh ar maki ? Bevañ a reomp an drama diouganet gant Kamm. Nag eñ, na mil ha mil kenseurt ag an Emsav, tonket d'ar reuz abalamour d'o spered largetezus ne rae van quzh amoedaj fetis ur bobl hep grad-vat, emen emaint ?

Biskoazh n' hor behe kredet e kavhed kement a sotoni, kement a gasoni ! Da betra klask mad ur bobl en desped dezhi, a-enep d'ar gwirioneziou-korf tostañ a sant da gentañ ? Edo an Alaman aze, pounner, kasaüs N'he deus soñjet nemet en tu d'her skarzhañ, hep klask pelloc'h, hep gwelout piv a zeuhe war e lerc'h, hep kemer preder gant ar politikerezh na gant an istoer. Nag un distro fall ! N'hon eus ket komprenet luskoù hec'h ene ! Ha ne vehe ket neuze ar wirionez ganti ? Nann ! Arc'hoazh e krogo en he c'herseenn.

Ha pa vehemp c'hoazh gouroned handeet evel Poloniz 1830, o santout war hol lerc'h, e-pad mac'h omp fuzuilhennet, ur bobl vut gant ar spont ouzh hor meuliñ, ouzh hor bennigañ, prest da genderc'hel an emgann un deiz bennak, disujoc'h ha skrijusoc'h eget biskoazh ! Met ar Vretoned nen dint nemet ur bagad mevelion taeroc'h eget o mistri ouzh hor flastrañ, rak dre forzh hon dinac'h e kredont lemel ar vezh a santont c'hoazh digant o orinoù disprizet...

N'hon eus dirazomp nemet euzhusted ar groaz !

(Pennad VI, §.7 ha 8).

Avel d'ar baotred

— C'hwi en-dro ken abred, Kelenneg ? eme ar C'habiten Ernod. Me 'grede din e tleec'h dont d'hor c'haout en Havr-Nevez.

— Buanoc'h eget ne greden em eus graet va zro, kabiten, eme Baol Kelenneg, letanant al lestr-kenwerzh *Majunga*, met graet eo ha mat pell 'zo.

Hag ez eas gant e valizenn etrezek e gambr.

— Kelenneg eme Ernod dre ma pellae letanant, n'hoc'h eus tra d'ober war vourzh fenozh. Deuit ta ganen da zebriñ ho koan d'ar Veajourien.

— Gant plijadur, eme Gelenneg, Emaon prest diouzhtu.

Da c'hedal e stagas Ernod da vont ha da zont war ar c'hae en ur vutuniñ e sigaretenn. Noziñ a rae war Borzh-Trein. Ur pennad 'oa m'o doa echuet ar simidi o devezh-labour. Warc'hoazh d'abardaez e vefe peurzilestret ar barrikennoù gwin Aljeria o doa da lezel e Brest hag antronoz e skofent war du an Havr-Nevez. N'oa ket fallgontant Ernod ar wech-mañ eus e droiad e Madagaskar. N'oant bet daleet e nep lec'h na gant gwall amzer na gant gwall zarvoud ebet en traoñ, e kaoterioù al lestr. Er wech araok n'oa ket bet heñvel. Ul lestr kozh e oa ar *Majunga* ha ne dae mat en hent nemet pa veze warnañ un ofiser mekanisian akuit, hag unan a-zoare a oa deut war vourzh en dro-mañ, Herve, ur Roazhonad laouen, paotr dizimez, aet da redek d'an eur-mañ war-lerc'h e blijadur. Setu m'en em gave Ernod e-unan-penn ha stad ennañ o welout Kelenneg deut en-dro ken buan. Nemet estonet e oa un tamm. Gouzout a rae e oa aet e eil-ofiser da Landi e soñj tremen eizhtez gant e dud ha setu eñ en-dro d'an eil devezh goude loc'het eus ar bourzh. Ne dae ket mat un dra bennak war an tu-se.

N'oa ket douget Ernod da glask lakaat e fri er pezh na selle ket outañ. Intañv e oa. Setu perak ne oa ket chalet da ziskregiñ eus e garg, daoust ma oa deut en oad da ehanañ. E lestr a oa e di dezhañ hag e ofiserien un tammik evel bugale deut d'o oad-gour ma taoler evezh outo hep ober koulskoude re an neuz.

Kelenneg a blije kalz dezhañ, ur paotr tavedek o c'houzout tremen dispar ouzh ar vartoloded hag o lakaat d'ober o labour hep termal.

Erru e oa al letanant gant e gerzhed prim hag e zremm habask, ur plegig c'houerv e korn e ziweuz.

— N'em eus ket ho taleet re bell, kabiten ?

— Nann, Kelenneg Brav an abardaez ha d'ar poent mat ec'h erruimp d'ober enor da geginerien ar Veajourien.

Skeiñ a rajont o daou war o fouez etrezek diri ar Vali Dajot. Deut war laez e taolas Ernod ur sell war lenn-vor Vrest o louediñ dindan skleur ur serr-noz sioul ha klouar.

— Plijadur am eus bepred pa ran arzav er porzh-mañ, Kelenneg. Ur vro gaer ha bev an dud enni.

— Ya, douget on da Vrest me ivez, kabiten. Nemet ne deo ket alies hon eus tro da chom amañ ur pennad. Peurvuiañ ez eomp eus Bourdel war-eeun d'an Hayr-Nevez.

— Ya, ha dipitus eo, dreist-holl evit tud eus ar vro evel-domp.

— Gwir eo, kabiten, e teu an dud eus hor micher da zistagañ tamm-ha-tamm diouzh o bro, nemet dalc'het e vefent gant o zud da gaout darempred outi.

— Setu a dle c'hoarvezout evidoc'h, Kelenneg. Emañ ho tud o vevañ e Landi, neketa ?

— Ya, kabiten, emaint e Landi bepred. Ne vezen ket alies war o zro abaoe bloavezhioù, met hiviziken ez in nebeutoc'h c'hoazh 'm eus aon.

— Ne da ket kaer an traoù etrezoc'h, eta ?

— Nann, ne deont ket eus ar gwellañ, kabiten.

Hag e reas ur c'hruz d'e zivskoaz hep lavarout hiroc'h. Degouezhet e oant bremañ er straed Siam, goulouet-holl, an dud o sevel hag o tiskenn prim ha laouen, an tramm-kirri o stirlinkat a-hed ar riblenn-straed re strizh.

Mont a reas an daou voraer tre e kafedi ar Veajourien da gemer ur banne porto kent mont d'ar sal-debriñ.

En tu all d'ar sal, ouzh un daol vihan, Herve, an ofiser mekanisian, a oa azezet e-kichen ur plac'h koant, ha, gant e zorn, e reas dezho ur salud laouen.

— Frêd a gav djouzhtu ar paotr-se e kement porzh ma tis-kenn war ar c'hae. Setu eñ koublet adarre.

— An doare anzavañ eo marteze d'un den a vor da zaremprediñ ar merc'hed, eme Kelenneg soñjus. Gwall arvarus eo evidomp dimeziñ.

— C'hwerv eo ho menoz, Kelenneg, eme Ernod en ur sel-loùt ouzh al letanant. Evit gwir, me n' em eus ket bet da gaout keuz. Gwall abred on deut da vezañ intañv, avat, hag abaoe on chomet dizimez. Aon da gaout ur gerseenn marteze.

— D'am meno-me, ya, stankoc'h ar c'herseennoù war dachenn ar briedelezh evit ar rederien-morioù eget ne deo ar c'hontrol.

— Emaoc'h o lonkañ soñjoù du, Kelenneg. Deuit ! Poent eo d'emp tostaat ouzh taol da glask laouennaat d'hor c'halon, mar gellomp.

**

Er sal-debriñ e stagas an daou voraer gant o fred. Saourus-dispar e oa ar garlized fritet ha bremañ e lakae dezho ar mevel war o asied klouaraet pep a damm morzed dañvad poazhet-rik a ziskennfe brav gant ur voutailhad Sant Emilion. Sederat e oa dremm Gelenneg. Karout a rae ar vuhez en un doare eeun-kenañ. Barrek d'ober kof moan pa veze ret, ne rae ket fae kennebeut war ur pred aozet-mat. Heñvel e oa Ernod. Selloù mav a barent o-daou en dro dezho war ar goanerien a-zevri gant o fred dindan ar gouleier tredan, flour o skleri-jenn.

— Sed aze Herve ahont gant e durzhunell, eme Gelenneg. Hag en Havr e vo gwelet gant un all.

— Ya, eme Ernod, ur wreg e pep porzh ha mat pell 'zo.

— Ha pa vez en hent ne vez mui sammet gant ar soñj anezho hag e vir e c'hounid-evitañ e-unan, eme Gelenneg.

— Ne deo ket ken diboeñ-se, eme Ernod gant ur mousc'hoarzh sioul. Ar re all a labour evit o ziegezh ha ne den-nont ket alies kalz a zudi anezhañ... nemet ur wech deut war an oad, pa ne vez ket re ziwezhat.

Hag e teñvalaas adarre e benn. A-benn ur pennadig e kendalc'has :

— Ne deo ket an holl valafenned evit ober evel Herve. Pe c'hoazh e teuer, deiz pe zeiz, d'un oad ma faster o riboulat hag e klasker neuze diazezañ un tiegezh start war an douar-bras, nemet ne soñjer ket a-walc'h e ranker dont aliesik war e dro pe e varv an tan en oaled.

— Sachet-disachet omp etre ar vicher hag an ti, eme Gelenneg, hag e teu da wir ar c'hrenn-lavar : *Avel d'ar baotred, Arc'hant d'ar merc'hed*, evel ma lare va zintin Janed ar Go, pa save dezhi c'hoant farsal ouzhin e bloavezhiennoù kentañ va dimezi. Setu a zo c'hoarvezet evidon-me ha va gwreg.

Deut e oa poent ar c'hafe. Tennañ a reas Ernod eus e chakod ur voestad segalennoù hag e kinnigas unan da Gelenneg. Lakaet an tan warno, e tomme ar c'habiten e werennadig kognag e palv e zorn, e zaoulagad habask o parañ war Gelenneg. Goude prederiet ur pennad e tistagas :

— N'em eus tamm ebet c'hoant d'ho feukañ, Kelenneg, nemet displegit din, mar gellit, penaos eo deut da luziañ da vat kudenn ho tiegezh. Mar goulennan re hir diganeoc'h, cho-mit hep respont. Ne vin ket feuket memes tra.

— Un amzer 'zo bet em bije kavet gwell tevel. Bremañ, avat, on distag a-walc'h evit gallout displegañ an dra hep ober poan din va-unan.

Dilavar e chomas ur pennad, amzer da evañ e vanne kafe.

— Dimeziñ am eus graet d'am seizh war-nugent, ur wech deut da eil-letanant war al lestr *Havana*, a rae ar mont-dont etre Sant-Nazer ha Kreiz Amerika. Va gwreg, merc'h ken-werzhourien en o aes eus Landi, a oa lorc'h enni o vezañ fortuniet d'un den a vor. Douget-kenañ e oan-me d'am gwreg yaouank ha laouen bras e vezen pa zeue-hi d'am c'haout e Sant Nazer e-pad arzavioù ar vatimant. Ur plac'h kaer e oa anezhi ha padet he deus hol levenez tud nevez, lakaomp pevar pe bemp bloaz. Ur bugel a zo deut deomp a-benn bloaz hanter goude hon eured, ur baotrez o vont bremañ war he femzek bloaz. Pa 'm eus kemmet kompagnunezh eo e stagas an darempredoù da yenaat etrezomp. Aet on d'an ampoent da Varseilh war ar *Porthos* da skeiñ war du ar Reter-Pellañ. Diwar neuze n' em eus gwelet va gwreg nemet un nebeut devezhioù bep bloaz pa 'm beze amzer a-walc'h da zont betek amañ, rak re hir e kave-hi dont betek porzh meur ar C'hreisteiz.

— Perak n' hoc'h eus ket klasket lojeiz dezhi dre a-hont ?

— Morse n'he deus asantet kuitaat he zud. Va mamm-gaer a oa sod gant an hini vihan... ha me 'oar-me, pet digarez all a gave pa veze meneg ganc'h a zilojañ.

— Karantez he doa evidoc'h koulskoude, war am eus-me komprenet bremaik.

— Ya, krediñ a ra din he deus bet. Nemet deut eo da voazañ da vevañ hec'h unan gant he merc'h en he bro, didra-bas pa gouezhe bep miz ingal an arc'hant er yalc'h.

— Ho tud kaer marteze eo a zo kiriek. Bev int atav ?

— N' int ket, kabiten. Marvet int o-daou ur pennad mat 'zo. O, n' o deus ket poulzet o merc'h da redek bro, keit ha m' int bet e buhez, met goude o marv n'eus deut kemm ebet ha kendalc'het hon eus, va gwreg ha me, da vevañ war un dro dimezet ha disparti.

— Ha da zont da vezañ muioc'h-mui estrenien an eil evit egile a echuas Ernod.

— Ya, kabiten, nemet da fin ar miz eveljust, eme Gelenneg.

— Doanuis ar pezh a livirit, Kelenneg. Ha n' hoc'h eus ket a spi e savfe gwellaenn diwar ho tarempredoù stankoc'h hag aesoc'h, bremañ p' oc'h deut d'an Havrek-Ledenezek.

War un oaled kozh ez adkrog aesoc'h an tan, war a lavar Furnez ar Geizh.

— Spi ebet ken, kabiten'. Pellik on bet araok kompren. Daou rummad a zo dre vras eus ar merc'hed, ar re onest, evel ma ra anezho ar sec'henned kozh hag ar re n'int ket. Ar remañ ne dint peurvuiañ nemet merc'hed tommoc'h o gwad, aesoc'h o c'halon da entanañ, evel hini ar wazed. Ne dint ket didrabas evit ur moraer. Risklus eo dezhañ ganto chom re bell er-maez eus ar gêr.

— Pe e kav ar goukoug an hent d'e neizh, eme Ernod.

— Gant ar re all, ar re onest sañset, e c'hoarvez disheñvel. Abred e teu an tan da vervel en o gwazhied. Aon da gaout re a vugale, an divoaz ouzh ar pried dalc'hmat en hent?... Petra bennak a zo kiriek, buan e teu an ozac'h da vezañ evito un torr-revr, respet deoc'h! gant e c'hoant gour, kement ha ma kavont gras e welout pell diouzh ar gêr, ha pa c'hoarvezfe gantañ mont da verc'heta, gant ne zeuio ket ar vrud fall da hilligañ dezho o divskouarn.

— Didruez e varnit ar gwragez onest, 'm eus aon, eme Ernod.

Didruez mar kirit, nemet reizh e varnan va gwreg-me da nebeutañ. eme Gelenneg hag e teuas ur mousc'hoarzh garv war e ziweuz.

— Nann, re fentus eo, emezañ. Kontañ a rankan deoc'h va zroiad er gêr.

« Disadorn diwezhañ, p' on loc'het eus ar vourzh da vont da sevel en treñ abardaez, e oa, e gwir, stad ennon o soñjal tremen eizhtez gant va gwreg ha va merc'h. Erruet on er gêr da boent koan. Degemeret mat. Un tammik lent an diviz marteze, evel etre tud chomet disparti re bell amzer. Ne deo ket ur c'hozh tamm lizher a vare da vare a zalc'h ur gwir zarempred etre kalonoù o kemmañ gant ar bloavezhioù. Yenik e kaven an ti d'am c'halon hag ee poanien da voustrañ war va disouezhenn. Ur wech tapet koan ganemp, on aet d' ober un dro el liorz en ur vutuniñ, rak diaezet e vez va merc'hed gant ar moged, mar plij. Graet va zro pourmen ganen, e oa deut ar poent mont da gousket. Ha me da sevel e kambr va gwreg. Va merc'h edo endeo er gwele. Ur sell estonet a ris ouzh mestrez an ti nemet treiñ a rae din he c'hein dirak an armel zigor!

« Alo, merc'hig, emeve d'ar baotrez, n' emañ ket da blas amañ fenozh. Din-me eo da gousket e gwele da vamm er sizhun-mañ. Kae d' az kambr. Ne deo ket falloc'h da wele eget hemañ, moarvat!

« Hag ar plac'hig ha dirollañ da ouelañ.

« Sed amañ un abadenn, avat, emezon d'am gwreg bepred dilavar, oc'h ober an neuz da renkañ dilhadoù en armel. Boas oc'h da gousket asamblez, moarvat, met ne deo ket un abeg evelkent da ouelañ. Bras a-walc'h ar verc'hig memes-tra da gompren n' emañ ket he lec'h e gwele he zad pa zeu hemañ d'ar gêr.

« Petra 'fell dit, eme va gwreg evel imor enni. Re voas eo deut ar paour kaezh plac'h da vezañ bepred ganen. Mar rank bezañ hec'h unan, ne gousko bannê. Ne deo bet morse hec'h unan en he c'hamb, abaoe m' eo bet klañv, soñj ac'h eus ?

« Ya, soñj am eus. Nag un afer, avat, evit mont d'he gwele dezhi e-pad ur sizhun !

« Na te 'zo ur pezh direzon, eme neuze va gwreg. Gwir eo ne soñj ar wazed nemet en dra-se !

« An dra se ! emeve feuket an taol-mañ. Ma vijes-te bet ken figus-se gwechall ne vije ket-hi aze o tifronkañ evel ur vadalenn.

« Ur vezh eo dit komz e giz-se dirak da verc'h, a voe respontet din.

« Ur vezh ? emeve. Ar pezh a zo mezhus d'am meno eo desevel ur bugel en un doare ken diboell. Met ne don ket deut d'ar gêr da lakaat strafuilh en ti. Chomit 'ta d' ober ho kousk turzhunelled.

« Ha me, droug ennon, da gambr va merc'h da gousket en he gwele, peogwir ne felle ket dezhi diblouzañ diouzh va hini. Aner lavarout deoc'h, kabiten, e kaven blaz an trenk gant ar soubenn. »

— Fentus e vije an dro, mar ne vefe ket sot-pitilh muioc'h c'hoazh, eme Ernod.

— Mat, mont a reas well-wazh an nozvezh e-biou. Antronoz vintin p' on diskennet da evañ ur banne kafe n' oa nemet va gwreg er gegin. Edo c'hoazh ar verc'h en he gwele, em hini-me kentoc'h.

« A-vec'h ma oan azezet ouzh taol ma lavaras din va gwreg :

« Prometet hon eus mont hiziv gant hol lein da di Dereza Vriant, mignonez ar verc'hig. Da-unan e ranki chom betek emberr. Peadra am eus aozet dit a-benn kreisteiz. N'ez po nemet astommañ. Araok poent koañ e vimp deut en dro. »

« Ken sabatuet oan gant an taol-mañ m' on chomet dilavar dirak va bolennad kafe.

« El liorzha edon pa 'z eas ar merc'hed kuit eus an ti. A-benn neuze e oa graet va soñj ganen. Evel ma oa deut va malizenn e oa chomet. N'em eus bet da ober nemet tapout ur follenn baper lizher ha skrivañ warni un nebeut gerioù :

« Peogwir ne don mat nemet da zirenkañ ho puhez eo gwell din mont kuit. Hep kenavo ! »

« Ha me en hent etrezek ar gar da zont en dro amañ. Setu perak n' on chomet nemet daou zevezh er maez. »

— Ha bremañ, Kelenneg, petra 'reot ? eme Ernod.

— Petra 'rin ? eme Gelenneg. Chom hep mont ken war o zro, a c'hellit krediñ. Ur chañs am eus c'hoazh. Karout a ran va micher.

— Ya, setu c'hwi deut da vezañ evel don, Kelenneg, nemet evit un abeg disheñvel. Doaniosoc'h c'hoazh. avat, e kavan ho planedenn eget ne deo bet va hini.

— Doanios pe get, evelse eo, eme Gelenneg en ur sevel da vont da heul e gabiten.

Stergannek e oa an oabl a-us da gêr Vrest, pa ziskenne an daou voraer etrezek Porzh-Trein. Dilavar e choment bremañ. Skleuriñ a rae en noz beg tan o segalennoù.

Chom a reas Ernod a-sav araok stagañ da ziskenn gant an diri e traoñ ar Vali Dajot.

— Ur *Majunga* nevez a vo lakaet en hent er bloaz-mañ, Kelenneg. Me ne rin gantañ nemet un dro pe ziv kent diskregiñ ha deoc'h c'hwi e lakain reiñ va c'harg pa chomin da ehañ. E giz-se ho pezo un ti deoc'h da nebeutañ ma viot mestr warnañ war-lerc'h Doue, hag *avel d'ar baotred*, evel ma lare ho tintin Janed.

— Hag *arc'hant d'ar merc'hed* d'ober o fennig o-unan, eme Gelenneg, c'hwerv e vouezh.

Fañch ELIES.
16 Kerzu 1944.

Nevez deut er-maez :

**Supplément au Grand Dictionnaire
Français-Breton**
gant Frañsez VALLÉE

ennañ gerioù poblel ha gerioù gwenedek
177 pajen - 500 lûr

SKRIDOU BREIZH, Square du Casino - LA BAULE

KAD MAG TURED (X)

39) Ur wech bennak e teuas ur barzh d'ober ur weladenn en ti Bres; anezhañ ur *file* (9) eus an Tûatha Dê, Corpre mab Etân (34) e anv. Mont a reas da lojañ en ul lochennig du ha teñval, na oa enni na tan nag arrebeuri na gwele. Teir gwastell vihan, hag i sec'h, a zegasjod dezhañ war ur pladig. Ar beure war-lerc'h e savas ha ne oa ket trugarek. En ur dreuziñ al lez e lavaras :

« *Hep boued buan war blad
hep laezh livrizh da leue lipaj
hep bod den d'abardaez,
hep danevellerion c'hopret,*

— *bezet Bres!* » (36).

« N'eus ket *amain* (chañs?) en Bres », emezañ. Ha reizh oa se. Nemet displeber ne voe warnañ adalek neuze. Kentañ flemmigan (37) a gement a savjod en Iwerzhon henneth.

40) Bremañ ez eas an Tûatha Dê a-gevret da gaout diviz gant o advab, Bres mab Elatha, ha goulenn digantañ o gouestloù. Eñ a roas dezho en-dro ar rouantelezh, ha ne voe ket gwall-laouen ganto rak se. Aotre a c'houlennas (da chom) c'hoazh ac'hann da benn seizh bloavezh. « Se ar pezo », a lavarjont a-unvouezh, « hogen te a zeuy gant an hevelep gouestloù... an holl frouezh... da 'z torn, ha trev ha tir hag aour hag argant, bioù ha boued, ha frankiz diouzh tell hag aner diwar-vremañ » (?) — « Hag ho pezo », eme Bres, « evel ma livirit ».

41) Setu perak e c'houlenne dale : dezhañ da c'hellout bodañ kampioned ar *side* (38), da lavarout eo ar Fomôire, da yevañ dre heg an Tûatha Dê Danann nemet e vije trec'het ganto. Garv e oa dezhañ e vout kaset kuit diouzh e rouantelezh.

42) Neuze ez eas davet e vamm ha goulenn outi a beban oa e genel. « Diogel eo din », emezi, ha hi mont etrezek ar c'hrec'h m'he doa gwelet diwarnañ al lestr argant war ar mor. Mont a reas d'an aod, ha reiñ d'he mab ar walenn bet lezet ganti evitañ; hag eñ a lakaas ar walenn war e viz-kreiz, maz ae klenk. Evit den ebet n'he doa he dioueret, pe dre werzh pe dre ro, rak betek neuze ne oa hini ma vije aet klenk (war e viz).

(X) Evit deroù ar pennad-mañ, s. o. « Tir na n-Og » niv. 5, Gouere-Gwengolo 1947, hag « Al Liamm - Tir na n-Og » niv. 6 ha 8, Genver-C'hwevrer ha Mae-Mezheven 1948.

43) Hag i mont war-raok ken e tegouezhjont e bro ar Fomôire. Dont a rejont war ur gompezenn ec'hon, ha meur a vodadeg enni. Ha kenderc'hel davet hini kaerañ ar bodadegoù-se. Keloù a c'houlennjod outo. Ateb a rejont e oant tud a Iwerzhon. Neuze e c'houlennjod outo hag eñ 'oa kon ganto, rak en amzer-se e oad boas. pa zeue ur bagad tud d'ur vodadeg bennak, d'o fediñ d'ur gevezadeg hegarat. « Kon 'zo ganeomp, eme Bres. Neuze e voe redadeg-kon, ha kon an Tûatha Dê a voe kerrekoc'h eget kon ar Fomôire. Neuze e c'houlennjod outo hag eñ 'oa mirc'hed-red ganto. « Bez' ez eus », emezo, ha herrekoc'h e voe o mirc'hed-i eget mirc'hed ar Fomôire.

44) Neuze e c'houlennjod outo hag eñ 'oa en o mesk unan apert war ar c'hlezeiata. Hini ne gavjont nemet Bres. Kerkent ha ma lakeas e zorn war ar c'hleze ez anavezaz e dad ar walenn ouzh e viz, ha goulenn piv ar c'hampion. E vamm a respontas evitañ hag a ziskulias d'ar roue e oa Bres mab dezhañ, hag a gontas dezhañ an istor penn-da-benn evel m'hon eus hen danevellet.

45) Doaniet e voe e dad evitañ. Eme an tad : « Pe enk en deus da gaset diouzh ar vro ma oas roue ? ». Bres ha respont : « Petra en deus va c'haset kuit nemet va bout diwirion ha balc'h. O bragerizoù hag o zeñzorioù a skrapen diganto ha zoken o boued. Hogen nag aner na truj ne oa bet kemeret diganto betekfen ».

46) — A zo fall », eme e dad. « Gwell e oa o finvidigezh eget o rouantelezh ; gwell o bennozhioù eget o mallozhioù. Perak out deut amañ ? » eme e dad.

47) — Deut on da c'houlenn kampioned diganeoc'h », emezañ. « Kemer an tir-se dre heg a fell din ».

48) — N'eo ket da dit », eme an tad, « gounit en-direizh pezh n'out ket bet evit gounit en reizh ».

49) Lavar, neuze : pe ali ganez evidon ? » eme Bres.

50) Kaset e voe neuze da gaout ar c'hampion Balor douaren Net, roue an Inizi, hag Indech mab De Domnann, roue ar Fomôire, hag ar re-se a vodas holl dud al luez eus Lec'hleñn (39) er C'hornog betek Iwerzhon, da lakaat o zruaj hag o ren dre heg war an Tûatha Dê. Ma raent evel ur pontad listri adalek an Inizi Gall (40) betek Iwerzhon.

51) Biskoazh ne zeuas en Iwerzhon euzhusoc'h na spon-tusoc'h lu eget lu ar Fomôire. Gwazed Skuthia, Lec'hleñn ha re an Inizi Gall a geveze el luad-se.

52) Bremañ, evit an Tûatha Dê, sed amañ a sell outo.

53) War-lerc'h Bres e voe adrôet da Nuada ar rouantelezh war an Túatha Dê. D'ar mare-se e voe danzeet ur gloez (41) bras en Teamair evit an Túatha Dê. Bremañ e oa ur brezelour war e hent etrezek Teamair, Samildânach (42) e anv. Daou borzhier a oa en Teamair d'an ampoent, anezho Gamal mab Figal ha Camall mab Riagall. Eno oa unan (eus ar re-se) pa welas un iskis a vagad o tont war-du ennañ. Ur brezelour yaouank, neuziet-kaer, warnañ gwisk ur roue, a oa en penn ar bagad.

54) Lavarout a rejont d'ar porzhier kemenn o degouezhout en Teamair. Eme ar porzhier : « Piv 'zo aze ? ».

55) — Amañ Lug Lonnannsqlech, mab da g-Cian mab Diancecht ha da Ethne merc'h Balor; advab da d-Tâiltiu (43) merc'h Mag Môr roue Bro-Spagn (44) ha da Eochaid Garb (45) mab Duach. »

56) Ar porzhier da aters Samildânach : « Pe gerz da hini ? rak den ne zeu tre en Teamair anez e ve ur c'herz bennak gantañ » (46).

57) — Goulenn ouzhin », emezañ ; « kalvez on ». Respont a reas ar porzhier : « N'eus ket ezhomm ac'hanout. Ur c'halvez hon eus endeo, anezhañ Luchtaine mab Luachad ».

58) Lavarout a reas : « Goulenn ouzhin, â borzhier : gov on ». Ar porzhier a respontas : « Ur gov hon eus endeo, anezhañ Colum Cualléinech (47) hag e dri doare nevez ».

59) Lavarout a reas : « Goulenn ouzhin : kampion ez on ». Hag ar porzhier ha respont : « N'eus ket ezhomm ac'hanout. Ur c'hampion hon eus endeo, anezhañ Ogme mab Etan ».

60) Lavarout a reas c'hoazh : « Goulenn ouzhin », emezañ, « telennour on. — N'eus ket ezhomm ac'hanout. Un telennour hon eus endeo, anezhañ Abhcân mab Bicemos, diuzet er *side* gant Gwazed an Tri Doue » (48).

61) Eme Lug : « Goulenn ouzhin : brezelour on ». Ar porzhier da respont : « N'eus ket ezhomm ac'hanout. Ur brezelour hon eus endeo, anezhañ Bresal Echarlam mab Eochaid Baethlam » (49).

62) Neuze e lavaras : « Goulenn ouzhin, â borzhier ; barzh on ha danevellour. — N'eus ket ezhomm ac'hanout. Ur barzh ha danevellour hon eus endeo, anezhañ En mab Ethaman ».

63) Lavarout a reas : « Goulenn ouzhin », emezañ, « hudour on. — N'eus ket ezhomm ac'hanout. Hudourion hon eus endeo. Lies hon drouized hag hor strobinnerion » (50).

64) « Goulenn ouzhin », emezañ ; « mezeg on. — N'eus ket ezhomm ac'hanout. Dâ vezeg hon eus Diancecht ».

65) « Goulenn ouzhin », emezañ ; « hanafer on. — N'eus ket ezhomm ac'hanout. Hanaferion hon eus endeo, elese Delt ha Drucht ha Daithe, Tae ha Talom ha Trog, Glei ha Glan ha Glêsi ».

66) Lavarout a reas : « Goulenn ouzhin : ur minter mat on. — N'eus ket ezhomm ac'hanout. Ur minter hon eus endeo, anezhañ Credne Cerd » (51).

67) Lavarout a reas adarre : « Goulenn ouzh ar roue », emezañ, « hag-eñ en deus un unan ha gantañ an holl arzoù-se, ha mar en deus ne din ket tre en Teamair ».

68) Neuze ez eas ar porzhier en ti-lez ha displegañ kement-se holl d'ar roue : « Deut ez eus ur brezelour dirak doroziou an dinas », emezañ ; Samildânach e anv ; hag an holl arzoù pleustret gant tud da lez a zo rac'h gantañ ; sed ez eo den-pep-arz-holl ».

69) Neuze e lavaras (ar roue) kerc'hat dezhañ holl daolioù-gwezboell (52) Teamair ; ha gounit a reas (Samildânach) bep tro, ma savas neuze *crô* (53) Lug. (Hogen mar deo bet ijinet ar c'hoari-gwezboell da vare brezel Troia, ne oa ket deut neuze betek Iwerzhon, rak Kad Mag Tured ha diskar Troia a c'hoarvezas d'an hevelep mare).

70) Keloù a voe kaset da Nuada. « Ra zeuy el lez », emezañ, « rak gour eveltañ ne zeuas tre betekhen e-barz an dinas-mañ ».

71) War-se e lezas ar porzhier Lug da dremen ; ha mont a reas e-barzh an dinas, hag azezañ war gador ar Fur, dre ma oa ur Fur war bep kerz.

(*Da genderc'hel.*)

Trôet diwar ar c'hrenniwerzhoneg gant
G. B. KERVERZIOU hag Arzel EVEN.

NOTENNOU

(36) Disklaer-meurbet eo ar peder gwerzenn-se. Kentoc'h eget klask o diluziañ, hon eus kavet mat hevelebeaat par ma c'hellemp ar c'hoari-kensonennoù a oa er skrid iwerzhonek.

(37) **Flemmgan** : ur flemmgan n'eo ket hepken ur « c'han flemmus », hogen ur c'harm hud hag a zegas d'an den flemmganet pezh a fell d'ar barzh : marv, klêved (bosoù war e zremm dreist-holl), dienez, dizenor, h.a. **Ar flemmgan kentañ** : boas eo al lennegezh iwerzhonek da venegañ ar wech kentañ ma voe graet tra pe dra.

(38) **Side** : annez ar boudiged mat pe zrouk, anezho doueed a wechall. **Sidh** (dist. **chi**) en iwerzhoneg bremañ a dalv « boudig ».

An « itron wenn » a vez anvet **bean-sidhe**, ger skrivet **banshee** gant ar saoznegedion (**bean** « maouez »).

(39) **Lec'hleñn** : Skandinavia. Amañ eo heñvelaet ar Fomôire ouzh ar Vikinged a zastas Iwerzhon er VII-VIIIvet kantved.

(40) **Inizi Gall** : n'eo ket an Inizi Gall a-vremañ (« Hebrides Isles ») hogen inizi Skandinavia.

(41) **Gloez** « banvez » ; e gwenedeg **gloë-freilh** « banvez ar peurzorn » ; kembraeg **gwledd**, iwerzhoneg **fled** «* uletis.

(42) **Samildánach** : « an hini a bleustr war an holl arzoù asambles ». Lug eo a zo, hep mar, an doue hevelebeakaet gant Caesar ouzh Merc'her « ijiner an holl arzoù ».

(43) **Táltiu** (dist. Táltiou) : doueez an douar strujus.

(44) **Mag Môr** : « kompezenn veur ». Unan eus anvioù ar Bed all, **Tir na n-Og**. Hevelebeakaet eo bet ar vro-se ouzh Bro-Spagn, setu perak ez eo aet e anv d'un anv-den, « roue Bro-Spagn ».

(45) **Garb** (dist. garf) « garv ».

(46) Heñvel dra er **Mabinogion** : pa zegouez Kulhwch e lez Arzhur e lavar dezhañ ar porzhier : « Ne lezer da vont e-barzh nemet mab roue ur rouantelezh anzavet pe an arzour a zegas e arz ». S. Gwalara niv.

(47) **Cuallêinech** « dremm, fagod » (!).

(47) An Tri Doue eo tri mab Tuirenn : **Brian**, **Iucharba** ha **Iuchar**, muntreion Cian tad Lug ha barnet da glask, evit dic'haouañ hennezh. ur bern traezoù-hud e pevar c'horn ar bed. (**Tonkadur bugale Tuireann**, e **Sterenn** niv. 12). S. izeloc'h § 83.

(49) **Echarlam** « dorn ampart » ; **Baethlam** « dorn diskiant ».

(50) Ger evit ger « tud a c'halloud » (**corrguinech**).

(51) **Cerd** « micherour » (X***kerdis**). Kv. kembraeg **cerdd** « arz », brezhoneg **kerz** (« kaout en e gerz »).

(52) **Gwezboell kemb. gwyddbwyll** (X***uidupêlos**) ; iwerzhoneg **fidhell** (X***niđugêlos**). Ar c'hoari-se, anavezet-tre en Iwerzhon hag e Kembre e-pad ar Grennamzer, n'eo ket bet degaset eno « da vare brezel Troia » na da vare all ebet. Anezhañ e gwirionez ur c'hoari indezeuropek kozh-kozh, bet miret, evel kalz traoù all, gant Indeziz hag ar Gelted nemetken. — Anat ez eo ar frazenn etre krochedoù un etrelakadur diwar dorn ur skrib brizhouiziek bennak.

(53) Moarvat un doare kaban pe lochenn da glenkañ e c'hounidoù.

PRIAJOU GIZ NEVEZ AR VRO PRIAJOU A BEP SEURT

digant : Jean Le Gall

1, rue La Fontaine, KEMPER

Brezhoneg en ti

Nedeleg

Un noz araok Nedeleg 19— e kerzhe Olwen Jones war hentoù Tre Gaer evel pa vefe bet o nijal. E-pad un nebeut munutenoù e voe ken skañv he c'halon ma 'n em sante brasoc'h eget ne oa e gwirionez. Enni e oa ar santad-se da vezañ echu pep tra, goude bezañ echu kas profoù ha lizheroù da bep hini. Kas profoù a oa trubuilh eviti, dreistholl e dibenn un drimiziad skol goude bezañ reizhet kantoù follennoù arnodenn ha koll hec'h esperañs o welout roudenn ebet eus he foan war labour he bugale. N' he devoa ket a amzer nag a blijadur da vont da brenañ profoù añ Nedeleg da heul ul labour ken kalet. Ha koulskoude e oa ret kas profoù, hag evel unan en deus graet e zlead en em sante aesaet ha brav.

Dre zaoulagad an evurusted-se e selle ouzh pep tra er gêr vihan a oa birvilh enni en noz-se. Glav a rae, n'eo ket glav pounner, un doare glizhenn. Met daoust d'ar glav, bez e oa kement a bres er gêr ha ma vije bet deiz bodadeg an Iliz. Tremenn prim a rae ar c'hirri dre dan er straed evel kelien hag e rede skleur o lampoù a-hed ar straed evel war ur gle-renn, o tiskouez fraez an espas etre an takennoù glav. Leñvañ 'rae o c'hornioù boud e gwirionez, trouzañ a raent dres evel un den en imor, o c'hopal, « It diwar an hent ! » Gouleier a stalioù a luc'he war dremmoù an dud hag ar vugale o reiñ dezho ur seurt gwennder ankou pe ul liv lavand souezhus. Ar stalioù a oa kaer hag ar vugale o diskoueze gant o bizied en ur c'hopal, « Sellit mammig, sellit ouzh ar mikanig kaer ! ».

A-wechoù e troe Olwen he fenn evit sellout ouzh perc'henn ar vouezh hag e wele ur paotr bihan gant ur skarf rollet en dro d' e benn, dour o redek eus e zaoulagad gant ar riv hag eus e zent gant ar c'hoant, sur mat. Dont a rae soñj dezhi eus Nedeleg ha bugaleaj hag ar from plijus a eürusted a yae drezi pa reseve profoù Nedeleg — mouchoueroù godell gant an darn-vuiañ. Santout a rae c'hwezioù ar mouchoueroù-se bremañ, c'hwez dañvez nevez, ha gwelout a rae ar « Merry Christmas » war o c'hornioù e meur a liv ha lizherenn diwezhañ ar « Merry » hag ar « Christmas » oc'h echuiñ gant un droellenn.

Un nebeut traoù evelse a yae dre he fenn p' edo o kerzhout er straed. Traoù evelse ha traoù all. O soñjal en traoù all n'en em sante ket ken eürus en holl. Edo Gwilherm he c'harriad o tegouezhout e kêr gant tren seizh eur, hag edo-hi bre-

mañ o vale hep pal da c'hortoz an tren. Keit ha ma soñje e Gwilherm e oa evurus, met ne oa ket heñvel ken pa soñje en dimezell Davies. Olwen ha Gwilherm a gare an eil egile abaoe ur bloaz hanter bennak, ha gouzout a rae e c'houlennfe fenozh dimeziñ ganti. Hen graet en doa dija ha hi a rofe he ger dezhañ fenozh. 'N em santout a rae peureürus dre m' edo o vont da respont ya.

Met pa zeue da soñj dezhi eus an dimezell Davies e rede ur seurt teñvalijenn dre hec'h eürusted, evel koumoul war al loar. He mignonéz e strollad kelennerien Lanwerful e oa an dimezell Davies. Hag a douez pep mignoniezh a zo bet war an douar houmañ 'oa an hini souezhusañ gouez da Olwen. An dimezell Davies a oa eizh bloaz hag hanter kant hag hi c'hwec'h warn-ugent. Pa zegouezhas Olwen e Lanwerful evit an dro gentañ e oa e-kreiz he glac'har abalamour d'he c'hariad kentañ, Gruffydd, bet lazhet er brezel. Er skol veur e oant en hevelep koulz, ha keloù e varv a zeuas dezhi en hevelep sizhun ma klevas e oa bet savet en he c'harg. Pa zeuas ar c'heloù diwezhañ ne roas dezhi plijadur ebet, nag ar c'heloù he doa bet ur plas kennebeut. Mont a reas da Lanwerful evel unan oc'h huñvreal, hag en doare-se ivez e rae he labour er skol. Ne gemere interest ebet er mestrezed all. Eviti e oant holl an hevelep sort, nemet an dimezell Davies, hag hec'h oad eo, da gentañ holl a rae anezhi disheñvel diouzh ar re all.

Evel ma'z ae an amzer war an araok, e seblante dezhi e save an dimezell Davies eus a douez ar re all muioc'h mui. Ne oa ket a zarempred etrezi hag int, hag Olwen a wele ivez e rae ar re all evel genou treuz pa vije kaoz eus an dimezell Davies. Ne lakaent ket o genou a-dreuz eveljust, met heñvel e seblante da Olwen. N'eus forzh penaos ne hañvale ket ober efed ebet war an dimezell Davies. Mont a rae war raok gant he labour, gant dalc'husted, war he fouez evel unan hag a wel an dibenn dirak e zaoulagad. Olwen he devoa truez outi ouzh he gwelout o 'n em dreniañ a-hed an diri, hag he doa aon a-wechoù he gwelout o kouezhañ war lein he c'hein kent tizhout an nec'h. Soñjal a rae enni hec'h unan ez eo evelse e vefe hi ivez un deiz bennak marteze.

Hag un deiz e tegouezhas un dra souezhus, e-pad an eur a anver eur vak er skolioù-kontelezh, met a zo e gwirionez un eur ma skuilher liv evel gwad lazhadeg war gaieroù ar vugale. O div e oant azezet o reizhañ poelladennoù un devezh vray a viz Here, an heol o tiriuilhal er gambr hag o redek dre vlev liv goularz Olwen hag o tiskouez ar blevennoù bihan disliv war he c'hroc'hen yaouank. An dimezell Davies a selle outi gant muioc'h a hiraezh eget a vam en he daoulagad, daoust

m' o dije gallet an daoulagad glas bamiñ o sellout ouzh ar blev-se o c'hoari en heol. Kregiñ a rejont da gomz diwar-benn traoù boutin, ha tamm ha tamm diwar-benn traoù o sellout outo o unan heg e tegouezhas d'an dimezell Davies hec'h unan ober muioc'h eget n'he doa graet morse gant hini eus ar c'helennerezed all — da c'hout eo skuilhañ he sekredoù e divskouarn Olwen. Displegañ a reas da Olwen e oa he dremm hegarat ha trist en doa he lakaet d'hen ober. Unan boutin edo hec'h istor evit Olwen, un istor heñvel ouzh ar re he doa lennet alies el levrioù. Met diouzh doare kontañ an dimezell Davies e ouie e oa eviti un istor dioutañ e unan. Bet he doa ur c'hariad eus an hevelep micher hag hi p'edo yaouank. Goude bezañ karet anezhi daou vloavezh e timezas a greiz-holl gant unan all ha morse n'e welas ken an dimezell Davies. Serriñ a reas he c'halon da bep hini goude, emezi. Bez' edo unan eus ar re-se ha n'hellont ket karout div wech. Labourat a reas kalet er skol evit klask ankounaat hag e roas he holl vuhez d'he ziegezh ha d'ar skol. He zad a voe klañv e-pad bloavezhioù hag hec'h arc'hant a zalc'has an tiegezh. Goude e voe klañv he mamm hag hi a zalc'has da labourat ha da reiñ. Goude o marv e voe kollet mik. Mirout a reas an ti daoust dezhañ bezañ bras ha goullo eviti hec'h unan. Met n' helle ket lakaat en he soñj da feurmiñ. N' edo he buhez bremañ nemet un tamm derc'hel-da-vont heb gortoz mann ebet, a lavare da Olwen. Ne c'hortoze ket gant mall he fañsion peogwir ne oa ganti na tiegezh na mignoned da vont d'o gwe-lout hag un dra drist e vefe bevañ e Lanwerful hep mont d'ar skol.

Met ne vele den evel Olwen darev da selaou ha da gentsantout evel-se. Hag e diwezh an devezh e reas un dra souezhus-tre — e roas ur pok da Olwen war he boc'h. Olwen a voe spontet met n' hellas herzel outañ. Lavarout a reas ivez un dra hag he souezhas — Gouzout a rae n'edo ket ke c'hariad a wechall evurus en e zimezi. Olwen a gredas goulenn penaos e ouie.

« O n'eo ket dre glevout an dud », emezi, « va gweled diabarzh eo a lavar se din ».

Olwen ne lavaras ket muioc'h. Met adalek ar vunutenn-se e kreskas o mignoniezh. Olwen a lavaras ivez hec'h istor gant Gruffydd hag e ziwezh trist er brezel. Hag an dimezell Davies a c'houlennas diganti hag-eñ e c'hellfe karout unan bennak all goude.

« N'ouzon ket » eme Olwen, « aon am eus n' en em anavezant ket mat a-walc'h evit gallout respont mann ebet bremañ da vihanañ ».

Adelek neuze ne welas ken Olwen ar plac'h dindan an hevelep stumm. Ne wele ket anezhi evel ur paour kaezh plac'h met ur plac'h e diskar amzer he buhez. Hag evel ma kave brav an nevez-amzer araok, bremañ e kave brav an diskar-amzer. Adalek neuze n'eo ket roudoù kened a oa war zremm an dimezell Davies, met ar gened hec'h unan. Kaerder, puilhder ha pinvidigezh an diskar-amzer. Gwir eo e oa un nebeut linennoù war he dremm, met ar pezh a oa etre al linennoù a oa flour kenañ. Ha n'he doa morse gwelet ur seurt splannder a vlev brizhellet diagent. Santout a rae bremañ e karfe kemer ur vroust gant blev an dimezell Davies evit lakaat da luc'hañ muioc'h o seiz. Peditañ a reas anezhi d'he zi, ha goude bezañ kroget ez eas eno alies. Ur stumm damlouet a oa war bep tra en ti, an hevelep stumm a gave Olwen war he mignonez hec'h unan da gentañ, ur stumm gwoeñvet. Stignoù ruz, tev war ar prenestroù hag ar re se dislivet. Ur sofa ha kadorioù blevek, stumm kozh ha torchennoù dislivet. Met kustumiñ a reas buan Olwen outo. Tommder an degemer mat a zeue a-benn da gemmañ pep tra evelse. Hag e kemmas an dimezell Davies hec'h unan. He c'herzhed a skañvaas, dont a ras muioc'h a c'houlou eus he daoulagad ha muioc'h a vuhez eus he blev.

Kreñvaat a reas o mignoniezh evel un dra varzhus d'o daoulagad. N'ae ket un nozvezh e-biou hep na zeufe Olwen da welout an dimezell Davies. Mont a rae gant he brochenn pe he stamm hag alies-tre ur pakad poelladennoù da reizhañ. Mignoned a-walc'h e oant evit gallout tremen un nozvezh a-gevret hep lavarout kalz a dra. Hag araok mont d'ar gêr e vije un tasad te e dorn Olwen hag e sante e oa se a-walc'h eus an neñvoù evit tremen brav ur bloavezhad skol unton. Ne gomze ket atav an dimezell Davies diwar-benn he c'hariad, komz a rae alies ivez diwar-benn untonelezh he buhez hag ec'h echue bep tro dre lavarout pegement a heol he doa digaset Olwen dezhi hag evit siellañ an dra-se bep gwech ur pok war he boc'h.

Ha goude e teuas Gwilym e buhez Olwen. N'em gavout a reas gentañ e-pad he vakansoù hañv. Tri bloavezh goude bezañ douaret Gruffydd. Edo sur a-benn bremañ e kare kement anezhañ hag he doa karet Gruffydd. Nemet e oa disheñvel, eveljust. Daou garantez ne vezont kammed eus an hevelep seurt. Goustadig e stouvas an toull war-lerc'h Gruffydd, hogen stouvañ a reas hag evit o mirout e voe lakaet an eñvorioù diwar e benn er gambr ma vez miret gant an Amzer tefizorioù eus ar seurt-se.

An noz araok e kasas Olwen ul lizher hag ur prof Nedeleg d'an dimezell Davies. En he lizher e lavare e oa o vont da zimeziñ gant Gwilym. Hep soñjal he devoa skrivet al lizher. En he joa he devoa skuilhet he levenez war ar paper. An dimezell Davies a ouie e taremprede Gwilym met Olwen a verze ne selaoue ket kalz ar plac'h kozh bep tro ma komze diwar e benn. Peurvuiañ e kroge gant un danvez all. Hag Olwen a grede e oa koun hec'h istor karantez hec'h unan a oa kaoz. Fenozh o kerzhout dre ar straed n' edo ket ken sur. Ur wirionez all a darzhe en he spered hag evel ma tostae eus ar gar e tigreske hec'h evurusted. War dro ur c'hard eur araok, e seblante dezhi e oa ar gêr ur bern evurusted hag e selle pep hini dre an hevelep gwerennoù hag hi. Met bremañ n' edo ket evurus ken, kounaat a rae atav an dimezell Davies. Pere a vefe he sonjoù o resev al lizher diouzh ar beure? Soñj a zeuas dezhi eus ar c'houmoul he doa gwelet war he dremm p' he doa meneget Gwilym evit ar wech kentañ - Dre ma kerzhe a-hed ar ru ez ae hud Nedeleg war zigreskiñ. Nedeleg, Nedeleg a oa e pep lec'h. Pezhioù tammoù kig bevin evel inizi ouzh prinistri ar stalioù, gwazi ha dindoñsed gant o fennoù losk a-istribilh dreist barvenn ar prenestr. N'helle ket ar gouzougou-se astenn begoù ken warlerc'h den ebet. Bez' e oa pennoù moc'h o c'hoarzhin ouzhoc'h gant un aval orañjez en o genou.

O pegen garv edo Nedeleg !, a soñjas Olwen adalek neuze, ober goap cuzh ar paour kaezh pemoc'h, lakaat en e c'henou goude e varv un dra n'en doa bet morse pa oa bev, ha lazhañ an holl loened-se evit magañ c'hoantegezh an den evit un devezh. Hed div straed e teuas ar c'hemm-se en he soñj.

N'eus forzh, a-benn m'he doe tizhet ar straed nesañ en em santas gwelloc'h. N'edo ket Nedeleg ken trist hag an nevez-amzer evelkent. N'helle ket Olwen gouzañv an nevez amzer goude marv Gruffydd. Ne rae an nevez amzer nemet magañ hiraezh. C'hwezioù tantadoù eus ar menez brug, skeudoù don war zremm Menai, ha trouz gopadennoù ar vugale er-maez o c'hoari da serr noz — e lec'h reiñ plijadur dezhi he lakaent da vezañ trist. Gwelout pep tra oc'h adsevel en nevez-hañv nemet an anaon. N'edo ket Nedeleg ken trist. Ne save ket hoc'h esperañsoù re uhel. Pa vezec'h trist e veze teñval an deizioù, o klotañ gant o spered. Pa vezec'h laouen e oa prinistri ar stalioù, levenez ar vugale, ar spered profañ ha kaout plijadur o tereout da c'houde. Ha n' edo ket Nedeleg hep e esperañsoù. Koulz ganedigezh deizioù hiroc'h ha dremm ur bloavezh all e oa.

Menoziou kemmesket evelse a zeue dezhi p' edo o vont d'an ti-hent-houarn. En em santout a reas evurus un nebeut munutennoù o soñjal e Gwilym hag e lamme he c'halon bua-noc'h. Met dont a rae koumoul war hec'h evurusted bep tro pa soñje en dimezell Davies. Ar c'houmoul a greske evel ma tostae ouzh ar gar. Gwelout a rae en diwezh ar pezh a dalvezfe he lizher dezhi antronoz, 'pezh a dalvezfe he dimeziñ pa zeufe. Kregiñ a reas he divhar da grenañ, evel Judas en em sante, ne vern penaos en em santas hennezh pa werzhas e Vestr. Klevout a reas an tren o tegouezhout. Evel ma tizhe e c'halv he c'hleved ez eas un dra bennak evel ur gontell en hec'h ene. Gwelout a rae ur plac'h o sevel en he zi da veure Nedeleg ha bep beure goude se atav hec'h unan, gant stignoù ha torchennoù dislivet ha gweñvet adrek-dezhi, er foñs.

Kate ROBERTS.

-Troet diwar ar c'hembraeg
gant Ronan HUON, gant
aotre hegarat an oberour.

Gallout a reer kaout adembannadur

Geriadur Brezhonek - Gallek

Roparz HEMON

evit 495 lur en holl levrديو mat ha digant

Skridoù Breizh

(« Editions de Bretagne », Square du Casino, La Baule ,L.-I.)

C. C. P. Nantes 1116-64

Nevez deut er-maez :

Adembannadur yezhadur Roparz HEMON,
bet moulet e 1.940

Un emgann e menezioù Amerika

Edon d'an ampoent o veajiñ dre greiz ar menezioù e-kichen Santa-Fé e-ser un nebeut *chaseourien vlevadoù*. A-daol-trumm e oa kroget an erc'h da gouezhañ puilh-spontus, ken na oamp ket mui evit kuitaat hor c'hamp en draonienn : a bep tu deomp e save, serz ha sonn, krapennoù ouzhpenn kant troatad uhelder dezho ha ken tev an erc'h warno ma oa aner klask krimpat. Dizesper e oamp hag azezet e chomemp e-tal an tan hep ober netra nemet teurel, bep an amzer, selladoù teñval war an oabl. Atav an hevelep arvest : koumoulennoù du o ruilhañ dibaouez a-us d'hor pennoù hag o tiskargañ erc'h ken-ha-ken.

Hor c'hamp, avat, ne oa ket goloet c'hoazh, ker kreñv e c'hwezhe an avel warnañ. Un nebeut pinenned, krapok ha dizeil, a bourchase keuneud d'ober tan ; tan da zerc'hel tomm deomp, hepken, ha neket da grazañ kig, rak n'hor boa netra da boazhañ.

Abaoe tri devezh e oamp hep tamm boued, hep an disterañ tamm boued. Kement-se, avat, n'eo ket lavarout e oamp chomet hep debriñ tra : didammet e oa bet feurioù lér ar fuzuilhoù hag ar seier króc'hen-kazh ha chaoket seulioù ar mokasinoù, zoken ; peadra da leuniañ ar genou ma n'eo ket ar c'hof.

Ar merc'hed, paket en o *z-tilmaoù* a souche ouzh o zad, o breur, o gwaz pe o mignon : rak a bep seurt a oa en hor c'haravanenn. An diwezhañ tammoù *tasajo* a oa bet roet dezho da veure ha bremañ ne chome mui mann. Diwar betra e koagnfent da noz ? A-wechoù, pa sute an avel, rip ha sklasus, a-hed an draonienn, e kleved hini pe hini o hiboudiñ : *Ay de mi, Dios de mi alma !* Hogen war dremmoù ar merc'hed kaerse ne weled nemet liv ur basiañted vras hag ar c'haleder ouzh ar boan o devez ken alies merc'hed a ouenn spagnol ar Meksik.

Ar baotred ne oant ket hen kalonek-all, nag a-bell, ha dezho kemer un neuz kadarn. Bep an amzer e kleven anezho o leuskel sakreadennoù spouronus, o tiskrognal o dent, hag en o daculagad skoelf e skleure dija lugern ar follentez ; ur wech pe ziv, zoken, e kredis lenn soñjoù gouez ha braouac'hus : an doare ma kamment o javedoù marnaoniet en ur sellout ouzh

ar re all a ziougane torfedoù euzhus. Va Doue ! Spontus e oa da welout ! Arabat e oa spiañ lakaat ar re-se, riblerien ha lakepoded a bep seurt, da sentiñ ouzh un den. Ha skrijañ a raen en ur soñjal en dazoned... pa c'harmas ur vouezh :

« — Gwelit, digoabret eo an oabl du-hont ! »

An traper Garey a oa aet en e sav ha gant e viz e tiskoueze ar reter.

Ul lamm a rejomp holl : ur roudenn velen a oa en em ziskouezet en dremmwel. Skañvoc'h e kouezhe ar malvennoù. Div eurvezh goude e oa tavet an erc'h.

Kent pell ez ejomp en hent, c'hwec'h ac'hanomp, ganimp hor c'harabinennoù, evit gwelcut doare an draonienn. Met daoust dimp labourat a-lazh-korf da doullañ ur wenodenn dre greiz ar bernioù erc'h, ne daemp ket buan war-raok. Alies e save an erc'h uheloc'h eget hor penn ha goude div eurvezh trevell n' hor boa ket graet dacu c'hant metr c'hoazh. Ha spontus an arvest a spurmantjomp neuze ! Dirazomp ne oa netra nemet bernioù erc'h ha bernioù erc'h adarre. Dinerzhet gant an naon hag an dic'hoanag e tistrojomp d'ar c'hamp.

Edomp puchet tro-dro d'an tantadoù, moulbennek ha dila-var, pa voe sachet trumm hon evezh gant garm un Indian a yeas kerkent war e zaoulin hag a grogas da skeiñ war ar skorn gant e domahawk ken na ouie.

« — Petra 'zo ? a voe goulennet e dek yezh disheñvel.

« — Yam-yam ! Yam-yam ! » a respontas an Indian hep paouez gant e daolioù.

« — Emañ ar gwir gant ar paotr », eme Garey goude selout pizh ouzh an delioù troc'het gant an Delaware ; « ur *man-root* eo ».

Anavezout a ris diouzhtu ur blantenn prizet-bras gant ar foeterien-goadeier, ur seurt lavrig rouez-tre ha souezhus-bras, an *iponea leptophyllia*. Ar chaseourien a ra anezhañ *man-root*, da lavarout eo *den-gwrizienn*, peogwir e tenn e wrizienn, dre he stumm hag alies dre he ment, da gorf un den. Saourus-meurbet eo, anezhañ ur boued eus an dibab.

Raktal e'n em lakaas un hanter-zousennad paotred da skeiñ keti-keta. Kalet-maen e oa ar skorn, avat, ha ne oa ket ar bouc'hilli evit sankañ e-barzh. Ma c'harmas Garey :

« — Gortozit 'ta : souc'hañ ho pinvioù ne rit ken. Troc'hit kentoc'h ur wezenn-bin ha fardit un tantad war ar wrizienn. »

Graet e voe hervez e guzul hag un nebeut munutennoù goude e tiflammine brav an tan : holl en em vadjomp tro-dro, kel laouen gant ar soñj e c'hellfemp leuniañ hor c'hof ma voe kavet, evit ar wech kentañ abaoe pell, an tu da fentigellat :

plijus e oa gouzout e vije dizouaret an *hini kozh* suilhet ha rostet, prest da vezañ debret, ha pep unan e'n em c'houlenne ha kuilh ha lart e vefe ar *paotr*.

A-daol-trumm e voe klevet ur strakadenn war ar menez : lavaret e vefe bet trouz ur wezenn o faoutañ. Ul loen bras a oa en em daolet penn-krec'h-traoù d'an diribin ha war-ruilh e tifaragoelle davedomp. Ur momedig goude e oa sonn war e bevar fav.

Hep re c'houzout dezho e laoskas ar chaseourien ur griadenn gant ar levenez : holl o doa anavezet ar *carnero cimaron*, pe *bouc'h gouez kerniet-tev*. Dispont-kaer e oa lammet e-barzh an islonk ha kouezhet e oa, hervez e gustum, war e gerniel kromm.

Primoc'h eget an dud e tisouezhas al loen : e pemzek lamm e treuzas ar c'hamp ha tec'hout war an erc'h. Taolioù fuzuilh a darzhas. Ne bacuezas ket ar *bouc'h* gant e hent. Tizhet e oa bet, avat, rak roudoù gwad a leze war e lerc'h ; hag, e gwirionez, kant kammed larkoc'h e kavjomp anezhañ o vervel.

Krog e oamp da stlejañ al loen war-du an tantadoù pa savas souden youc'hadeg ha cholori, ur spont : ar *merc'hed* a yude ken na ouient hag ar baotred a sakree hag a vallozhe evel diaouled. Buan e tistrojomp d'ar c'hamp ha pezh a weljomp neuze a oa a-walc'h da lakaat ar re gadarnañ da vont bihan o c'halon : war gern ar menez e save pemp loen brasdivent, euzhus, ar spouronusañ loened a c'hell chaseourien en em gavout ganto : ourzed eus ar ouenn a anver *grizzly* !

Edont abaoe pell war-lerc'h ar *bouc'h-gouez* hag aes e oa intent, diouzh an doare ma ruilhent o daoulagad ferv, na oa ket en o soñj mont kuit a-raok bezañ graet kofad kig. Daou anezho a oa dija o ruflañ hag o talmeta an erc'h, evel p'o defe klasket ar gwellañ hent evit diskenn. An tri all a oa azezet war gab o revr, hag a rae jestroù gant o favioù a-raok evel p'o defe klasket ober an heg ouzhomp. Chom da sellout ne rejomp ket, avat. Kregiñ a reas pep hini en e armoù hag o zreiñ war-du al loened.

« — Arabat tennañ, en an' Doue ! Arabat tennañ ! » a c'harماس Garey, o lakaat e zorn war garabinenn e amezeg.

Re zivezhat e oa : ouzhpenn daouzek taol a oa tarzhet dija.

C'hoarvezout a reas evel ma oa Garey en gortoz : ne reas an tennoù nemet isañ an ourzed hag en ur oc'hal gant an droug e krogjont da ziskenn.

Spontus an dispac'h er c'hamp neuze. Un nebeut *paotred*, foll gant ar spouron, a yeas da skoachañ e-barzh an erc'h tra ma krimpe re all war ar gwez-pin an tostañ.

« — Kasit ar *merc'hed* da guzhat ! » a c'harماس Garey.
« Arsa, feneanted villiget, Spagnoled an diaoul, ma ne fell

ket deoc'h en em gannañ, grit war-dro ar merc'hed ! Grit dezho kuzhat en erc'h, krenerien ma'z oc'h, lamponed ! ».

« — Savetaït ar merc'hed, doktor », emeve d'an Alaman ha na c'helle ket, d'am' soñj, reiñ dorn er c'hrogad. Ha diouzhtu, gant harp ar Veksikaned, e kasas an denig ar merc'hed en distro.

An darn vrasañ ac'hanomp, a ouie e oa gwashoc'h kuzhat eget stourm. Ne ve ket bet pell an ourzed ouzh hon dizouarañ — ouzh hon dierc'hañ, kentoc'h — hag hol lazhet o defe an eil goude egile. N'oa netra d'ober nemet en em zifenn kalonek : un dousennad paotred mennet-mat d'en em gannañ e oamp, en ur gontañ an Delawared, ar Shawanoed, Garey hag an draperien all.

Ha ni da dennata war an ourzed a ziskenne goustad gant ar grapenn. Siwazh, morzet e oa hor bizied gant ar riv ha gwanet hon nervernoù gant an naon. Ne dizhjomp lazhañ loen ebet ha seul vuioch e tennemp, seul fuloretoc'h ez ae ar pezhioù divalav. A-benn ar fin e taoljomp hor c'harabinennoù d'an douar hag, o kregiñ er bouc'hilli hag er c'hontilli-chase, e c'hortozjomp kalonek.

Aet e oamp tost-tost ouzh troad ar menez a-benn gallout skeiñ an taolioù kentañ rak, evel ma ouzer, boas e vez an ourzed da ziskenn gant o revr en a-raok. Tro-wenn a rejomp adarre, avat : pa welas al loened ac'hanomp ouzh o gortoz, setu ma tibabjont en em stlepel trumm en hor metoù.

Neuze e krogas ur stourm dizesper. Garmadoù ar foeterien-goadeier, youc'hadoù gouez hor mignoned indian, yudadoù an ourzed grizzly, trouz an tomahawkoù o skeiñ war ar c'hlopennoù evel war vein, stirlink ar c'hontilli-chase ha, gwech an amzer, hirvoud un den pa sanke un ourz e skilfoù lemm e kig unan ac'hanomp : n'on ket evit lavarout pegen spontus e oa kement-se.

E pep lec'h e weled tud ha loened gwadek-holl o'n en em gannañ didruez evit ar vuhez pe ar marv. Da zehou e oa daou pe dri chaseour o stourm ouzh un enebour hepken ; da gleiz, ur paotr kalonekoc'h e'n em zifenne e-un. Meur a hini, avat, a oa dija kouezhet war an erc'h hag end-anat edo an trec'h o vont gant an ourzed.

Kerkent ha derou ar stourm e oan bet diskaret. Pa zeuis a-benn da sevel em sav adarre, e welis ul loen o voagañ va mignon Garey etre e zivrec'h. Tapout a ris krog e blev an ourz a-benn chom em sav, rak badaouet e oan gant ar waded, ha sankañ, gant va holl nerzh, va c'hontell e kostez ar grizzly.

Leuskel ar paotr a reas al loen diouzhtu ha treiñ ouzhin. Kilañ a ris en ur gontellata gwashañ ma ouien : hep gouzout

din, avat, ez erruis war lez un toull bras ha setu me a-hed va c'hein e-kreiz an erc'h, warnon korf pounner ar grizzly, e skilfoù lemm o sankañ e kig va divskoaz hag e anal flærius ouzh va mougañ.

Dallet e oan gant an erc'h ; mont a rae va nerzhioù diouzhin ; ken e kredis e oan kollet. Hag a-greiz-holl e tregernas un trouz iskis ; ur goulou bras a dremenæs dirak va daoulagad ha suilhet e voe va c'hroc'hen, zoken ; klevout a ris c'hwez ar blev losket ; mouezhioù tud a veske bremañ gant yudadennou va enebour ; en diwezh èz eas ar skilfoù diouzh va c'hig, ar pouez a-ziwar va breñnid : va unan-penn e oan, va unan-penn.

Ne voe ket bihan va sebez pa c'hellis en em dennañ eus an toull ha sellout war va zro : un den souezhus-bras a rede, gantañ en e zaouarn ur wezennig-bin entanet-holl, war-lerc'h un ourzh a yude gant an doan hag a rae e seizh gwellañ evit pignat gant ar reier buanañ m'helle. Uheloc'h e krimpe daou loen all, bec'h bras warno, rak kalz gwad a gollent dre o goulioù. Evelto e reas ar pevare ourz hag heñvel en dije graet ar pempvet hini ivez ma vije bet kavet ; hogen ne oa da vezañ gwelet neplec'h : en-dro d'ar paotr ne oa nemet tud gouliet en o astenn war an erc'h.

Edon atav o'n en em c'houlenn piv 'oa an den iskis-se, moal-vi e glopenn, pa yeas Garey en e sav, o youc'hal laouen :

« — Brav, doktor ! Alo, paotred, tri hurrah evit an doktor ! »

An doktor an hini 'oa. Piv en dije kredet e c'hell ur berukenn cheñch kement-all doare ur c'hristen ?

« — Setu ho moue, doktor ! » a c'harma Garey, en ur zegas ar blevad kollet gant an Alaman e-doug ar c'hrogad. « Milgurun ! Hor savetaet hoc'h eus, holl ac'hanomp ! » Ha briata an doktor etre e zivrec'h a reas ar chaseour.

Savetaet e oamp, hogen un dra nec'hus a chome c'hoazh : pelec'h e oa ar pempvet grizzly pa n'hor boa gwelet nemet pevar o tec'hout war ar reier ?

E oamp o vont da furchal pa darzhas ur garm spontus, a lakaas hor gwad da vont da zour en hor gwazhied. Kerkent e krogas an Indianed en o zomahawkoù ha pellaat a-lammoù war-du ar wenodenn, rak ar *whoop-se* a oa garm-ankou ur brezelour eus o meuriad.

En em silañ a rejont er wenodenn hor boa digoret ar beure, war o lerc'h an draperien o doa gallet kargañ o armoù : aæs e oa gwelout, diouzh an erc'h strinket, pegen buan e rede ar c'hroc'henou Ruz. Re ziwezhat, evelkent, ez errujont war dachenn ar c'hrogad ha dre ur youc'hadeg leun a dristidigezh

e kemennjont marv ar brezelour thawano : tremenet e oa o c'hamarad kalonek goude sankañ e gontell e kalon al loen.

Ker e kouste ar c'hig ourz a voe debret da goan ! Hogen koaniañ a rejomp. Miret e voe ar bouc'h-gouez evit antronoz. An deiz war-lerc'h e tebrfemp ar wrizienn, ha goude...

Kig un den ?

hervez ar C'habiten MAYNE-REID
(a-douez un dastumadenn da vezañ embannet diwezhatoc'h.)

Gwerzhit en dro deoc'h

Deiziadur Breizhat 1949

treset gant Langleiz

20 lur/ar skouerenn

mizoù-kas :

10 lur evit 1 betek 5 skouerenn

10% eus ar priz evit muioc'h a 5 sk.

hep mizoù-kas evit ar c'helchioù

hag ar re a bren muioc'h a 50 sk.

P. LE BIHAN, 1, avenue Marceau, TRAPPES (S.-et-O.)

C.C.P. Paris 5349-06

Barzhonegoù

Bloavezh mat

*Ar bloaz kozh a dremen hag a gouezh en ankoua,
Ha war e lerc'h e teu, renet gant an amzer,
Heñvel ouzh ur bugel en e gammad kentañ,
Ar bloaz nevez, leun a breder...*

*Kerkent 'zo neventi dre-holl war an douar ;
Ur bloavezh deut ouzhpenn eus buhez an den kaezh,
Hag ur bloaz da zonet a vir dezhañ, hep mar,
Hag evurusted, hag enkreiz...*

*Petra 'vo ar bugel a zo c'hoazh ken tener ?
Petra e tegaso a nevez dre ar bed ?
Petra e lavaro dre ar maez hag e kêr ?
Den, den ne oar netra ebet !*

.....

*Ar bloaz a vezo mat, peogwir an amzerioù
A vez dalc'hmat heñvel an eil dimeus eben
Ne deo ket, a dra sur, n'eo ket ar bloavezhioù,
An den dister eo a dremen !*

.....

AR YEODET.

Merzaduriou Flandrez

*P' en em ziskouez rin rividik
Eus tarzhan-deiz, Sul ha bemdez
Dindan amlivioù an oabl lin,
Gwennc'hoarzh amwel ur glañvourez,
Ez eus ur vro e kled
A-dreñv uhelder pep belfrid.*

*'Vel houidi du ar an duder
'N em glis skefien war ar ganol,
Etre tourioù ar mengleuzioù,
Ganto o rodoù foll o treiñ,
Ar skefien korfek ha gwallzu,
Goustadik, evel gant meurdez.*

*Doare Bro-Spagn, hag all, tier,
O zoenneier 'serz war ar straed,
O zalbennoù lieskizellet
Zispourbell dindan koumoul glaou,
'Vel arc'houereed dieneet
Lezet war-lerc'h dre luadenn.*

*Tintad hesklaer pep kloc'hdi lemm
Er gleien arc'hlas hag unton,
War vogerioù hirgarrezek
Ur c'hreñvlec'h Vauban a ra gward
War vrikez ruz ur gêr,
E-kreiz ar gomepezenn.*

*Dindan pep tour ha pep belfrid,
Dre bep kanol, dre bep park gell,
War ar pavez leizh ha risklus,
O C'hwi, Flandrez arzu ha ruz,
E kredan 'z ho karan.*

Rijssel, Here 1947.

Ch. GWIONVARCH.

Ramzed Flandrez

*Dindan volz peurhewel an hañv en e wellañ,
Etre diamantoù-mein, o mezher ruz hag aour,
'Vel tresadoù Van Dyck, c'hourlammfe eus o foent
Ramzed Flandrez a ya, a engwel o annez.*

*Gant pennoù falsdremmet, ha loukes o mousc'hoarzh,
Bugaligoù euzhus, bras pemp gwech 'vel un den,
Gant kerzhed diziogel poupiged abredik,
Ramzed Flandrez a ya, kentraouet gant an tolp.*

*Perukezioù o deus, deut eus o c'hrennamzer,
Saeoù ha korfkennoù millivet hag espar.
'Us d'ar c'hoarzhadegoù, tra ma flammin ar vein,
Hag ar Ramzed a ya, bugale vras Flandrez.*

Rijssel, Gwengolo 1947.

Ch. GWIONVARC'H.

Ar C'hleier

I. AR C'HLOC'H-KARR

Selaou kloc'h ar c'hastell-eostek,
Ar c'hloc'hig skañv, ar c'hloc'h arc'hant,
kloc'h seder, kloc'h laouen, kloc'h drant.

O skeiñ sklintin

'seniñ lirzhin,

hag o tañsal, tañsal, tañsal,
evel ur c'hornandon dall...

'seniñ lirzhin,

hag o c'hoarzhin,

hag o tintal, tintal, tintal

hag o strinkal,

hag o frinkal,

o terriñ krak aer skeltr an noz...

stad e stered ar Baradoz !

Soniri fresk

brizilhon bresk,

o skeiñ sklintin,

'seniñ lirzhin,

hag o tañsal, tañsal, tañsal,

hag o tintal, tintal, tintal,

kloc'hig, kloc'hig, kloc'hig,

kloc'hig bresk,

'vel ur pesk !

II. KLEIER EURED

Selaou lorc'h kloc'h bras an eured,

ar c'hloc'h aour !

Pebezh bed a eürusted a zegemen e sonerezh

a-dreuz balzam an aezenn-hañv !

O vrallañ e holl levenez,

war veg e deod aour hag arc'hant,

ar c'hoarzhadeg hag ar c'han !

Pebezh son, pebezh kanaouenn,

a ver flour,

evel lanv — evel dour —

a sav betek an durzhunell o tigeriñ he daoulagad

dispourbellet,

hag o sellout

ouzh al loar !

O ! eus ar c'hloc'h — eus an holl gleier —
 pebezh andon, pebezh mammenn, pebezh stivell
 'lamm d'an uhel !
 hag e koeñv
 hag e par
 'us d'an amzerioù da zonet ! da zisklaeriñ
 al levenez 'zo o vrallañ hag o hejañ, o tregerniñ
 da heul kleier, kleier, kleier,
 da heul kleier, kleier, kleier,
 Da heul safar ha lorc'hentez brall ar c'hleier !

III. KLOC'H AN TAN

Selaou stok, storlok ha gwigour klóc'h skiltrus an tan-gwall !
 Kleier houarn !

Pebezh spouron a stlabezont en ur stlakal,
 a silont d'an noz 'n e skouarn !
 Re zaoubennet 'vit kaozeal,
 n'hellont nemet skrijal, skrijal,
 'n ur vlejal truez, mil druez digant an tan-gwall,
 en ur bedenn diskiantet d'an tan bouzar ha trelatet,
 'sailh d'an uhel, d'an uhelder
 gant ar c'hoant hag an dizesper
 da bignat betek al loar fall.
 Un taol, un taol, un taol all !

-Pebezh kontadenn a zizesper a gontont-i dre o spont
 nag e skoont, nag e sklokont, nag e stlakont,
 e wigouront !

Pebezh euzh a ra e reuz
 war boull-kalon 'n aer strafuilhet !
 Ar skouarn koulskoude 'oar,
 diouzh o garmadeg hag o sklokadeg,
 trec'h ha lanv an devadeg.

Ar skouarn sklaer mat a lenn,
 diouzh ur sklokadenn, ur stlakadenn,
 ur stroñsadenn,

penaos e koeñv hag e koaz...
 diouzh ar c'hresk war-lerc'h an digresk 'vez e kounnar ar
 lc'hloc'h bras
 hervez ar c'hoñv war-lerc'h ar c'hoazh 'vez e taolioù ar
 lc'hloc'h bras
 e youc'hadeg ha sklokadeg ar c'hloc'h bras.

IV. TAOLIOU AR MARV

Selaou taolioù kloc'h an Ankou !
Kleier potin kleier marv,
a son mouk,
en ur rasklañ mergl o gouzoug
klemmoù an anaon kaezh !
O mouezh enno a zo mouget
evel hini un den krouget,
Soniri glañv a gouezh gorrek,
a ver, gorrek, gorrek, gorrek
gant ar glac'har o tifronkal
hag o krozal,
o klemm hag oc'h huanadiñ !
Kleier c'houerv
a skuilh daeroù,
klemmadennoù mantrus, mantrus,
a-dreuz an noz, fromus, fromus !
hag eneoù
an anaon,
o teverañ son an Anken
diouzh ar c'hloc'h, takenn ha takenn,
sen an ankou, son an anken !
Perak kleier, kleier, kleier,
perak kleier
ruilhat reier
da frikañ kalon an den
gant ar glac'har hag an anken,
gant ar glac'har hag an anken,
ar rann-galon hag ar glac'har hag an anken !

P. BOURDELLES
(hervez E. POE).

Kanaouenn

Bemdeiz an heol...

*Bemdeiz an heol, warzu ar reter,
A drec'h war an noz hag a sav laouen ; —
Beuzet, a-bell 'zo, e noz an anken,
E viomp hor feiz e trec'h ar sklaerder.*

*Dirazoc'h c'hwi holl, tadoù kozh hor gouen,
Tud veur hor bro-ni, tierned ha sent
Hag a savas Breizh en He stad a-gent,
Ni, ho kourvibien, e stouomp hor penn.*

*Ret deoc'h tec'hout pell digoù Breizh-Veur,
Ar mor a dreuzjoc'h gant Doue da Loman,
Na risklus an treiz, na kriz an doan,
Ar breur harluet a c'halve e vreur.*

*Met a-vec'h kavet repu d'ho pigi,
E oac'h krog, dija, gant ur stourmad all,
Ur vroad nevez a savjoc'h raktal...
Ho stourm hag ho trec'h a vroud hor youl-ni.*

*Leñvañ 'ra ar bed war e donkadur,
E-giz ur vaouez, deut da vout kabac'h !
Chomet digontamm, hor yaouankiz valc'h
A nac'h groñs plegañ d'e lezenn hudur.*

*Pegours e vo trec'h ar gwir war ar gaou ...
Setu kantvedoù ma pad an emgann,
An heol, avañ, kement gwech ma splann,
A sonnañ hor feiz e trec'h ar gouloù.*

LANGLEIZ.

(Kanenn savet evit Kamp Kleder 1948.)

Hon Tud Veur

Lealded eo va enor...

Eus luskoù glas ar skeud e strink a-greiz-holl ar gouloù splann, hag e gwasked an draoniennig izel e targud ur chapel c'hreunvaen, kluchet er gwez hag er glasvezh : gortoz a ra deiz he dihun trec'h lidel.

Hag eno e sav ur c'hogell-eñvor, ha pelloc'hik aoter ha bez. Warnezañ n'eus nag anv, na tra da ziverzout. Hag ar pezh a ran anezhañ ur bez, a zo ur grugell-douar hepken. ur grugell-douar gant ur piñsin maen kizellet, ha gant mein-to dis-ter... Netra muioc'h da zameñverc'h un den, bras e vrud er bed-mañ, e koun an tremeniad o vont hag o pediñ.

Eus an den-se hoc'h eus klevet, diarvar. Bez' ez anavezec'h anezhañ pe hen anavezec'h dre e oberoù ; an Aotrou Yann-Vari Perrot, person Skrignag. War an 12 a viz Kerzu 1943 e oa ; diouzh ur beure goañv e voe drouklazhet gouez.

Ha bremañ ? skeud hag eñvor hepken. Drastet eo bet ar grozol gwenn, hag a oa bet skignet diouzh stumm ur groaz gant un daouarn kristen.

C'hwi hag e zec'halv, dre gomz anezhañ, dre venegiñ e gomzoù, dre lenn e skridoù, bremañ, avat, dalc'hit soñj da vihanañ eus e gadarnded hag e haelded ; kadarnded endra gomzit, n'eo ket kement-se a vern hepmui, pelloc'h-dreist eget ar gadarnded-se, gwir galonegezh ne lavaran ket.

Ha mar deo ar galonegezh-se ennoc'h, e vezot-hu pirc'hi-rined, pegen espar bennak e ve ar ger dic'hortozet-se d'ho tivskouarn.

Rak kement hini n'en deus ket miret leal an doujañs d'ar re varv, kement hini a vev ez lizidant en hevoud disoñj a vremañ, en devo aon atav dirak anv unan marv, ha dirak lec'h didud e vez. Amveizus e chomo dezhañ kevrin un ene kaer, start hag aluzonus, ha n'e saludo ken... Ar re all a yelo, ha c'hwi a ranko mont rak-se.

Kichen-ha-kichen div arouez, maen eñvor person Koad-kev, bez an Aotrou Perrot. Dalc'hit soñj. Rak marv int o-daou, en abeg da follentez an dud, en abeg da viloni an dud ; muntret evit Breizh int bet o-daou, e tousmaç'h daou zispac'h euzhus.

Hag un dlead e vo deomp-ni holl chom hep ankounac'haat ar bez dilezet, ma sav an dreisoni d'e zistruj.

Neuze pa vezot aet, e tassono ennoc'h mouezh heklek ho koustiañs : « Lealded eo anv va enor ».

Hag hewel deoc'h gwallreuz ho pro, e tiwano eus ho kreiz ar bedenn izelek ha taer :

« Itron Varia Goadkev, Yann-Vari Perrot, pedit-hu evi-domp. »

F. AR R.

Evit skoazellañ al lennegezh vrezhonek
KOMANANTIT-holl d'AL LIAMM - TIR NA N-OG

Skodenn - vloaz : 600 lur (evit 6 niv.)
da gas da

P. LE BIHAN

1, avenue Marceau - TRAPPES (S.-O.)

C. C. P. PARIS 5.349-06

Krennlavarioù

Krennlavar a vez graet e brezhoneg hiziv eus un nebeut komzoù, rimet peurliesañ, implijet alies gant ar bobl pa c'hoarvez tra pe dra, pe evit barn den pe ober.

Bez'eo ouzhpenn eget un doare-lavar e-giz : « *chom da ober un eontr... pe ur voereb* », « *betek trompilh ar Varn* », « *klask pemp pav d'ar maout* ».

Krennlavar a dalv kement ha « *lavar berr karget a furnez* ». Pe, ma karit : nebeut a gomzoù, met kalz a dalvoudegezh enno. Da skouer :

« *Rodig a dro*

A red bro. »

« *Kamm ki pa gar.* »

« *To pa ri ti,*

Pa ri ti to. »

Pe

« *To pa ri ti*

Pa ri falz troad-hi. »

Ken nebeut a c'herioù a zo enno ma « torront lezennoù ar ger-mell ha zoken re ar c'hevreadur dre vras, » hervez yezhadur bras Kervella, nn. 378. (Sellout ivez ouzh yezhadur P. R. Nedeleg, p. 185, nn. 170 d). Skarzhet eo diouto ar gerioùigoù... dister ha diret.

Graet e vez c'hoazh anezho « Lavarioù » pe « lavarennoù fur ». E fin geriadur brezhonek-gallek Troude ez eus « Lavarioù kozh ». An abad ar Moal a embannas e 1843, evel stagadenn d'e Hent ar Groaz, « Lavaroù kozh ha talvoudek ». « Furnez Breizh » eo an anv roet gant Brizeug d'e zastumad krennlavarioù. Gab Milin e 1866 a ra anezho « Furnez ar Geizh a Vreizh ». « Furnez ar Bobl » a gaver er « Consortium breton ».

An holl anvioù-se a denn evezh pe war furnez ar c'hrennlavarioù pe war o c'hozhded.

An Aotrou Dujardin (L. Lok) en deus savet e « Gwalarn » 135 roll al labourioù graet war grennlavarioù Breizh. Abaoe (Ebril 1941) n'eo deñt nemet nemeur a dra da greskiñ an danvez-se. Tost 40 vloaz'zo n'eo bet embannet studiadennebet diwar-benn « Furnez Breizh ». En XIXvet kantved dreist-holl ez int bet dastumet ha studiet. Ret eo menegiñ

labourioù Kervarker, Brizeug, Milin, Sauvé (h'emañ a zispleg 1.000 krennlavar bennak), Hingant, Vallée, Ernault, h. a... Koshoc'h eget al labourioù-se e kaver c'hoazh un diviz etre ur bugel hag un doktor, graet anezhañ « Ar bugel fur ». E vrizhvrezhoneg (ni a zisputo, universel, sujet, libertin, pas davantaj, examinèt...) a rafe outañ moarvat un oberenn eus an XVIIIvet kantved. Kalz koshoc'h an danvez avat. An Ao. F. Vallée a gomz anezhañ e « Krenn-lavarioù Bro-Dreger » hag a lavar ez eo anavezet an diviz-se e Kembre. Brizeug en deus graet e vad anezhañ evit sevel « Furnez Breizh », evel m'hen diskler er rak-skrid.

Ne gaver mui er c'henwerzh al levrioù pouezusañ meneget e « Gwalarn » 135. Ha sur n'emañ ket enno, holl zanvez furnez hor pobl. Bez'ez eus moarvat krennlavarioù ha n'int skrivet e levr, nag e kelaouenn ebet.

Bez'int koulskoude ul lodenn eus hol lennegezh. Desket int bet gant an tadoù d'o bugaligoù, hervez doare-kelenn a c'henou da c'henou an drouized. Enno, evel en hor c'hanaouennoù, e kavimp tro-spered hor pobl. Bez'int, ha marteze muioc'h eget ar c'hanaouennoù, bez'int stumm koshañ hol lennegezh, deut betek ennomp a rumm da rumm, herezh'ta hor c'hourdadoù, kendastum o furnez hag o skiant-prenet. Un testeni int eus hor speregezh, da lavarout eo, hervez an Ao. Floc'h, eus an urzh a lakaomp e gwirionezioù ar bed fetis (Studi hag Ober 18).

N'on ket gouiziek a-walc'h evit displegañ deoc'h istor hor c'hrennlavarioù. Ne c'hellin nemet kemer en teñzor-se ha lakaat dirazoc'h un nebeudig eus e vein prizius.

Gwelomp da gentañ petra 'zo talvoudus evit ar bugel... fur pe zifur. Micher ar skolaer eo en em emellout ouzh ar vugale. Klevomp'ta mouezh ar re gozh.

*« Kastiz, boued ha deskadurezh :
Tri dra ret da vugel bemdez. »*

Kastiz da gentañ !

*« Tad a ra stad eus e vabig
Hen desk da vezañ prodig ;
Ha mamm a ra stad eus he merc'h,
Peurliesañ a ouel war-lerc'h. »*

Setu ar pezh a respont ar bugel fur da c'houlenn an doktor. Gwelout a rit, gwall fur eo ar bugel-se ! Furoc'h sur eget ar gerent a zarempredomp bemdez. Setu aze ur c'hrennlavar disoñjet-krenn gant lies tad ha lies mamm an deiz hiziv ! Ha koulskoude

*« Bugel moumoun, bugel kollet,
Magadenn da vezañ krouget ! »*

Setu perak

*« Mouchit mat ho kole bihan,
Pe 'hend-all ho po poan gantañ.
Heudit mat ho marc'h diank
Pe 'n em veuziñ 'ray er stang. »*

« Heudañ », verb gwenedek, evit « hualañ », « liveriñ » da virout ne lammfe ar c'hezeg. Anavezet eo c'hoazh e galle-gach Pluherlin, ur barrez ne vez mui komzet brezhoneg enni abaoe ur c'hantved. Deut eo da vezañ ar verb « heuder ». (Al Liamm-T.N.N.O.-nn7).

Selaouit adarre ar bugel fur :

*« Kozh gwezenn 'zo drouk da blegañ.
Kentoc'h e torrfe eget eeunañ. »*

Hogen

*« A-vihanik ober ar mad
A ro nerzh war-benn koshaat. »*

Hag an deskadurezh, ha prizet eo gant ar re gozh ? Klevit :

*« List da lavarout an dud diskiant,
Deskadurezh a dalv arc'hant. »
« Deskadurezh d'ar vugale
A zo gwelloc'h evit leve. »
« Gwell eo deskiñ mab bihan
Eget dastum madoù dezhañ. »*

N'eo ket aze lavarennoù digant tud a ra fae war ar ouiziegezh !

Met petra deskiñ d'ar vugale ?

— Ar mad, ar furnez.

« Gwell eo furnez eget pinvidigezh. »

Deskiñ n'eo ket a-walc'h avat. An ober eo hag a gont. Didalvez eo ha

*« koll amzer
Deskiñ ar mad hep e ober. »*

Penaos deskiñ ar vugale ? Dre ar skouer vat dreist-holl.

*« Kelenn hadet war bep skouer vat
A zegas fonnus an drevad. »
« Anez labour, prezeg aner,
Kentañ prezeg a zo ober. »
« Kentañ' zo, a-raok prezeg,
Reiñ skouer vat ha komz brezhoneg. »*

Hag ur c'hrennlavar all hag a zo sot-nay hervez kalz a Vreizhiz doare hiziv.

« *N'eo ket a-walc'h klask difaziañ ;
Gwelloc'h eo mirout da gouezhañ. »*

Netra nevez'ta. N'eo ket en hon amzer eo bet kavet ez eo ret evezhiañ war ar vugale evit ma chomint hep kouezhañ en droug. Rak war evezh e ranker bezañ.

« *Dañvad kailharek, peurvuiañ
Ouzh ar re all 'glask en em frotañ. »
« Dibaot bugel a hent tud sot,
Eus o sotoni ne zesk lod. »*

Penaos ober war-dro ar vugale ?

« *A-raok meuliñ. tamall,
Gwelit hag ez eo leal. »*

Arabat disoñjal, pa vez anezho pennoù kalet pe avelet :

« *Ar frouezh gwellañ a-raok dareviñ
A zo bet trenk, c'houerv, put-ki. »*

Met ivez

« *Gant kolo hag amzer
E veüra (e azv) ar mesper. »*

Moarvat e ouzoc'h e vez lakaet ar mesper, i kalet ha divlaz, e-touez ar plouz evit dezho, nebeut ha nebeut, dont da vezañ pezhell ha c'hwek un dudi !

' Pasianted'ta. Na « skrinkit ket an trebez war-lerc'h ar billig », peogwir.

« *Gant ar boan hag an amzer
A-benn eus pep tra e teuer. »*

Deskadurezh a zo ret-bras d'ar c'helenner. Na vezit ket eus ar re-se :

« *A glask deskiñ da bep unan
Ar pezh ne ouzont ket o-unan. »*

Koulskoude, da ziwall 'zo, tud desket-kaer :

« *Hennezh eo si an dud savant :
Kaout vanite eus o skiant. »*

(Bugel fur)

Echu gant ar bugel e amzer-skol ? Ret dezhañ dibab e vicher. Ra selaouo kentelioù digant ar re gozh. Kentelioù flemmus peurvuiañ. Diskouezet e vo dezhañ kentoc'h sioù ar vicherourien eget o ferzhioù-mat. Ne gav ket din e plijfe kalz ar c'hrennlavarioù-mañ d'un heñcher-micherioù.

Ne gomzer ket nemeur enno eus al labourer-douar. Da grediñ eo, avat, peogwir e klev ar micherioù-all o fegement, ez eo bet savet peurvuiañ eus ar c'hrennlavarioù-mañ gant kouerien.

Enor da gentañ d'ar gemenerien, ret « *nav anezho evit ober un den* ». Ha c'hoazh,

« *N'eo ket un den,*

« *N'eo ket un den,*

Met kemener ha netra ken »,

Laer krampouezh kras, boued an ifern ; rak

« *Ar c'hemener pa gouezh a-ziwar e dorchenn*

A gouezh rag-eeun en ifern. »

Gwechall ez ae ar gemenerien da labourat war ar maez. Azezañ 'raent en doare... kemener war un dorchenn blouz ha gwriat, gwriat... Ha dezho e veze roet boued gwelloc'h eget da dud an ti. Avius e veze ar re-mañ 'ta.

Ha pa vo marv ar c'hemener ?

« *Ur c'hemener ne daio ket*

Nep tro en douar binniget.

Laka 'nezhañ en douar kerc'h

Ha chas ar barrez war e lerc'h. »

« *Kerc'h* » a zo amañ, moarvat, evit rimañ gant « *lerc'h* ». E Bro-Wened e « lakaer holl chas ar c'hanton war e lerc'h ». Gwashoc'h c'hoazh !

Brud fall en deus 'ta ar c'hemener. Ul laer bras all eo ar miliner.

« *N'eus ket taeroc'h evit roched ur miliner*

Rak bep mintin e pak ul laer ! »

Ha bez' ez eus kalz a archerien a c'hellfe lavarout kemend-all v Un itron eus ar C'hanada a c'houlenne digant un Aotrou eus Amerika ar Su :

— « *Ha bez' ez eus c'hoazh debrerien-tud en ho pro ?*

— « *Nann, itron ; debret eo bet an hini diwezhañ en deizioù-mañ.* »

Ma ! Ha bez'ez eus c'hoazh milinerien e Breizh pe e Bro-C'hall ? N'eus gour ebet ken, rak

« *Diwezhañ miliner a welis*

A oa ouzh ar groug e Paris. »

Boued an ifern ivez evel just, gant e gomper kemener.

« *Ur miliner, laer ar bleud,*

A vo daonet betek e veud. »

Micher vat a-hend-all evit debriñ krampouezh amanennet ha kempenn ar merc'hed :

« *Krampouezh hag amanenn a zo mat ;*

Un nebeudig eus pep sac'had

Hag ar merc'hed kempenn ervat. »

— Da vañsoner emañ o soñj mont, va faotr ? Diwall !

« *Ar mañsoner a gar an hini
A zo iliaev-red ouzh e di* »,

da lavarout eo an tavarnour.

— Neuze, gwelloc'h bezañ marc'hadour. — Selaou :

« *Pep marc'hadour hiziv an deiz (ha n'eo ket 1948)
A zo laeroc'h eget ur bleiz.
Ar bleiz a laer ur penn-chatal ;
Ar marc'hadour loen, den hag all,
Hag, alies, ne deo ket gevier,
A laer Doue war an aoter.* »

— Mont a rin da zerc'hel un apotikerdi. — Labour aes, va faotr :

« *Doue a gas ar c'hleñved kuit,
Gant al louzaouer ez a ar gounid.* »

— Mont a rin da veleg 'ta ? — Hum !

« *Ar veleien a zo luzaz : kanañ 'reont pa vez ar re all o
Ileñvañ !* »

N'am eus kavet « luzaz » e geriadur ebet. « Iskis » eo talvoudegezh ar ger-se, a gāv din.

— Neuze da vanac'h, da ober pinijenn evit ar c'hemener, ar miliner h. a... — *Hola ! Ober pinijenn ? Klev 'ta :*

« *Reizhenn manac'h a zo tennañ
Digant an holl hep reiñ netra !* »
Setu ar paour-kaezh paotr
« *Nec'het
Evel Sant Per gant e bec'hed.* »

— Mont da duriañ douar ? A ! Emaout ganti erfin !

Rak ne rebecher netra d'an drouc'herien-vuzhug. Ha furnez ar bobl a bourchaso dit kentelioù eus an druilh war gement-se : kentelioù war an amzer, kentelioù war an trevajoù. Sell ouzh al loar :

« *Kelc'h a-bell
Glav a-dost ;
Kelc'h a-dost
Glav a-bell.* »

M'emañ

« *Ar c'hefeleg o vont d'ar c'hoad
Emañ ar glav kerkent hag e droad.* »
« *Kanevedenn diouzh an noz
Glav pe avel antronóz.* »

Selaou bremañ un nebeut « lavarioù ar miz ».

« *Gant dilhad tomm ha bevañs mat,
Pep mizvezh goañv a zo dereat. »*

Un itron eus Luson a ouie kement-se dre he skiant-prenet a itron binvidik : — « Plijusoc'h e kavan ar goañv, emezi, rak neuze e c'hellan tommañ va zi ar pezh a garan. En hañv, avat, ez eo ret din gouzañv ar wrez ». N'anaveze ket-hi an doareoù amerikad da ziwall a-hed ar bloaz an hevelep gwrez en tiez !

Gwashañ miz eo miz meurzh.

« *Miz meurzh gant e vorzholioù
(e varradoù kazarc'h)
A lazh al leueoù en o mammoù. »*

Koulskoude adalek neuze, ret soñjal er foenn :

« *Da c'houel Sant Gwenole (3-3)
Stankit ar foenneg ouzh ar c'hole. »*

Astennet eo an deiz... hag al labour. Setu 'ta.

« *Da c'houel Paol (12-3)
Lakait mer'n vihan war an daol. »*

Miz meurzh, miz an Ened eo. Ar meurlarjez, mare a fol-lentez hag a zispign, rak

« *Ma teufe Meurlarjez teir gwech ar bloaz
E lakafe an dud da redek en noazh. »*

Amzer ar c'horaiz ivez, amzer ar binijenn, gwechall d'an nebeutañ.

« *Ret eo lakaat ar piz e glec'h (echu gant ar c'hig)
Ne deo ket hiziv evel dec'h. »*

a lavared da Verc'her al Ludu.

Gant miz Ebrel, avat, setu Pask :

« *Pask a-dost, Pask a-bell,
Pask'vo e miz Ebrel ;
Pask e miz Ebrel a vo,
Pe ar C'hazimodo. »*

Kignen hoc'h eus en ho liorz ? Klevit e berr-gomzoù e pe amzer ober war-dro al louzoù-kegin talvoudus-se :

« *Da c'houel Per, plantañ kignen
(22-2, Kador St-Per)
Da c'houel Per, skoulmañ kignen
(29-6, St-Per, abostol)
Da c'houel Per, tennañ kignen
(1-8, St-Per en ereoù).*

Gwez-kignez hoc'h eus ? Diwallit :

« *Pa vez glav da c'houel Mark
E kouezh' ar c'hignez er park. »*

La Caillère 'zo ur barrezig eus ar Vañde. Bro ar c'hignezeo, evel Fouenant amañ. Emañ ar gredenn er barrez e vefe kollet an eostad frouezh ma c'hourvez un tamm bennak al loen-kezeg e-pad nozvezh Sant-Jord (23-4). Ha setu perak e tremene un denig an nozvezh-se e-kichen e gazeg. En e zorn e oa gantañ ur vazh, evit « hilligañ » al loen, diouzhtu pa rae van da c'hourvez!

Miz mae!

« *Ar c'hezeg a daol o sae!* »
 « *Ar segal a lamm dreist ar c'hae!* »
 « *Setu deut an amzer domm.*
Goude miz Ebrel da fin Eost
Da dan ebet na da tost. »

Ha dreist-holl, pa 'z eus

« *Mogedenn diwar ar mor,*
Heol tomm ken e faouto an nor! »

Sell ouzh ar gwez-derv :

« *Bloavezh c'hwiled, bloavezh ed ;*
Bloavezh gwenan ne vez ket. »

rak re sec'h e vez an amzer evit ma vije kalz a vleunioù.

Er Vañde, ez eus ar c'hrennlavar damheñvel :

« *Aññe d' mounè, aññe do bié.* »
 (Bloavezh milinerien, bloavezh gwinizh.)

« Milinerien » eo du-hont lesanv ar c'hwil-derv, en abeg d'an doare bleud en deus war e gorf.

« *Utr park a zo gwall fall*
Ma da vezheven ne dal. »

Poent eo! Rak miz war-lerc'h,

« *Da viz gouheru*
'Lakaer fals war an erv. »

E Plouhineg e lavarer :

« *Da bardon Sant Tei (eil sul a viz gouhere)*
Ar falz en hei (z). »

Pa vo « *gouel Mazeu (21-9)*
Ar frouezh holl a zo azv. »

Echu ar bloavezhiad. Soñjit en hini a zo o tont :

« *E miz hero (here)*
Teilit mat hag ho pezo. »

E miz du, « *Da Santez Katell (25)*
Ez a ar mestr da vevel »,

ken mall eo gantañ echuiñ al labourioù a-raok an amzer fall-

*Miz kerzu, miz ar gouelioù,
Eo miz ar gwadigennoù. »*

Met miz ar goañv eo ivez :

*« Mar deo ijen ha kriz ar goañv,
Da goñ ouzh taol, da gein d'an tan ! »*

E giz Loeiz XIV e palez Versailhez, hervez Paganiz Tangi Malemanche.

Ar goañv e Breizh ?

*« Hañv-goañv betek an Nedeleg,
Diwar neuze 'vez goañv kalet
Ken ne vezo bleuñv en haleg (bisig-mareñv) ;
Hag ac'hano goañv tenn
Ken ne savo bleuñv er spenn-gwenn. »*

Gouel Nedeleg eo, evel just, gouel bras ar miz. Ur c'hrennlavar a zo hag hon laka, ni, tud, izel a-walc'h. Klevit :

*« N'ez eus nemet mab an den hag an touseg
A gement a gousk e noz Nedeleg. »*

Al ...loened all o deus muioc'h a zoujañs evit an nozvezh sakr-se hag a dremen anezhi o kaozeal diwar-benn mister bras ar gouel.

Emañ an deiz o kregiñ da hiraat, nebeut ha nebeut.

*« 'Tre 'n deiz kentañ 'r bloaz hag an Nedeleg,
Ec'h astenn an deiz paz ur c'hefeleg. »*

Bremañ bec'h d'al labour !

*« Ar gwellañ bara da zebriñ
A vez gounezet o c'hweziñ. »*

Krog abret hag e poent :

*« Un dervêzh a dalv daou
Da neb a ra e pred e draoù. »
« Evit pakañ louarn pe c'had
Eo ret sevel mintin mat. »
« Da louarn kousket
Ne zeu tamm boued. »
« Bevañ mat, bevañ 'zo ret, » gwir eo.*

Met

« Lardañ diegi a zo pec'hed. »

Leun e rank bezañ ar sac'h evit chom en e sav :

*« An tamm hag al lomm
A zalc'h an den en e blomm, »*

Hogen

*« Al lomm hep an tamm
A ra dezhañ kaout lamm. »*

Diwall da vinvioù a-ratre. Rak

« *An hini ne zec'h ket e bal
'Vo ret dezhañ sec'hañ e dal.* »

Beilh war da loened. Ro dezho da zebriñ ar pezh a zo ret :

« *Diouzh he dant 'vez goroet ar vuoc'h.* »
« *Dre he beg e tozv ar yar.* »

Na glask ket digarezioù evit tremen e-kichen al labour :

« *Kamm ki pa gar !* »

Ya, met

« *Laerezh e amzer, e voued,
Brasañ pec'hed a zo er bed.* »

Arabat bezañ dalc'hmat o c'hrozmol, o rebechiñ d'ar re all ar pezh a reont, rak

« *Fallañ ibil a zo er c'harr a wigour da gentañ,* »

evel ma oa skrivet tev war ur baperenn peget ouzh mogerioù Plouhineg en amzer ar votadegoù-parrez.

Treiñ 'ra an amzer... Un deiz e vo ret skrivañ an embannoù. Goustadik. Selaouit, a-raok, kentel an hendadoù, kentel flemmus, kentel arabadus a-wechoù evit tud yaouank. Kentel doujus ivez.

« *C'hoant dimeziñ ha bevañ pell
O deus pep Yann ha pep Katell ;
Dimezet int, pell e vevont,
Holl war o c'hiz e karjent dont.* »
« *Anez ar gwin hag ar merc'hed
Ne ve ket kalz a drouz er bed.* »

Pe, e gwenedeg,

« *Keneve chistr, argant, merhed
E vehe didrous-kaer er bed.* »

Ar bugel fur a respont d'e vestr :

« *Ne dostain jamez ouzh plac'hed,
Rak trompluz int kalz anezho
Ha kollet eo ar bed ganto.* »

Hag, hervez ur c'hrennlavar tregeriek :

« *Ar bleunig a dro a-wechigo,
Karantez ar plac'h a dro atav.* »

Goude kement-se e komprener e voe laouen Sant Sezni, eñ bet patron ar merc'hed, da vezañ anvet patron... ar chas klañv.

Koulskoude,

« *Kaerañ kanaouenn 'zo er bed
Eo mouezh ar muiañ-karet.* »

« Kalon ur wreg 'zo un delenn
Hag a zon kaer pa gar un den. »

Met

« Pelec'h e kavot-hù gwreg vat ?
D'an neñv e ranker mont d'he c'herc'hat ! »

D'an neñv. Ya ; ket da Rekourañs, avat, rak

« C'hwez ar baotred hag ar potañs
A zo gant merc'hed Rekourañs. » ,

Soñjit ervat :

« Piv 'zo kasaus d'an holl ?
An diaoul hag ur wreg foll. »

Met

« Ar gwellañ tra en tiegezh
A zo ur wreg leun a furnez. »
« Da wreg vat, gwellañ gouiziegezh
Eo gouzout ren he ziegezh. »

Hogen

« Na braùite, na bleù milen
Ne lakant er pod da verùeien. »

Fortuniañ gant ur plac'h pinvidik ?

« Gwell eo karantez 'leizh an dorn
Evit aour melen 'leizh ar forn. »
« Gant doujañs Doue hep kaout madoù
Ur verc'h 'zo kaer hec'h argouroù. »

Dibab un dekenn, ur goantenn ?

« An delienn a gouezh war an douar ;
Ar gened ivez a ziskar. »

N'eo ket didalvez koulskoude ar gened.

« Ar garantez a zo d'ar gened
Evel glizh an hañv d'ar boked. »

Hogen

« Ar gened a zo war-lerc'h ar mad
Keit ha ki kamm war-lerc'h ar c'had. »

Taolit evezh pegen aes e tizh ar brezhoneg sonjezonoù don,
o pignat brav-meurbet eus traoù an danvez betek re ar spered.

« Ar garantez dre ma kosha
'Vel gwin mat ez a gwelloc'h-gwellañ. »

Met

« N'heller ket siwazh, neveziñ
Beg ur plac'h kozh 'vel tal un ti. »

Aes gwelout ez eus kaoz betek bremañ eus ar merc'hed.
Met ar baotred ?

« Blev a rod, (rodell)
 Diàoul a baotr. »

« Neb a zo re vignon d'ar gwin mat,
 'Zo enebour da vab e dad. »

Ha da wreg mab e dad.

Savet eo bet, moarvat, ar c'hrennlavarioù flemmus war ar merc'hed gant paotred hag o deus bet o sac'h, a zo chomet o fri war ar gloued...

Daoust d'ar gengarantez

« N'eus tiegezh
 Hep buanegezh. »

Hogen

« Ar bank en tan ne lakaer ket
 Dre ma vez an alc'houez kollet. »

Un ali diwezhañ :

« A-raok sammañ, pouezit ar bec'h,
 Pe sammet, dougit-eñ dinec'h. »

Ha bremañ dimezit, ma karit, daoust

« N'eo ket skiantek-bras an hini
 A ro d'un 'all kuzul da zimeziñ.

Da zeiz hoc'h eured, dalc'hit soñj mar deo ret

« Mervel evit bezañ meulet. »

n'eus nemet « Dimeziñ evit bezañ dispennet. »

Rak ne vanko ket ar merc'hed da gontañ a bep seurt diwar-benn an dud nevez.

« E-lec'h ma 'z eus div vaouez e vez marc'had ;
 E-lec'h ma vez teir e vez foar. »

Hag ouzhpenn eget teir a vezo ! Jakez Kroc'hen a lavare d'an 8 a viz c'hwevrer 1947 : « Ma chomfe an holl verc'hed mut e teufe raktal ar Baradoz war an douar. »

Gwall ziaes 'ta kaout den pe blac'h dereat. Ya, sur, met n'en em chalit ket :

« Ne deus kozh votez
 Ne gav ket he farez. »

C'hoant hoc'h eus bremañ sevel ho tiegezh, kreskiñ ho tanvez ? Evel just, rak

« Bezañ paour n'eo ket pec'hed,
 Gwell eo koulskoude tec'het. »

Sant Tomaz Akwino a skriv un dra damheñvel pa gelenn ez eo ret un tamm bennak a binvidigezh evit gellout heuliañ hent ar vertuz. Ouzhpenn,

« *An hini en deus a lip e weuz (e vuzelloù)*
An hini n'en deus a sell a-dreuz. »

« *An naon du ' zo dishegar,*
Ar c'hof ilboued a zo bouzar. »

Hag e sav reuz ha dispac'h. Amañ eo dastumet holl gudenn ar rannañ-madoù etre an dud.

Espernit.

« *'N hini a viras a gavas*
Antronoz veure pa savas. »

« *Arc'hant a zo gant poan gounezet*
Ne dle ket bezañ gwall zispignet. »

Na glaskit ket evelato dastum ar bed-mañ en ur votez-koad.

« *Goude ar rastell e teu ar forc'h. »*

da lavarout eo : mar deo re biz an tad e vezo foran ar mab.

Na glaskit ket kennebeut pinvidikaat re vuan na dre ober gaou.

« *Madoù dastumet gant ar rastell*
A yelo kuit gant an avel. »

« *An arc'hant a zeu a-berzh an diaoul*
**A zistro 'vat da houarnañ Paol. »*

(lesanv an diaoul)

Marteze e oar ar gouarnamañt ar c'hrennlavar-mañ :

« *Paourik pa binvidika,*
Gwazh eget an diaoul ez a. »

ha setu perak ne fell ket dezhañ reiñ arc'hant d'ar skolaerien gristen, hag e rask, par ma c'hell, an holl dud.

Na stagit ket ho kalon ouzh an arc'hant :

« *Karout 'n arc'hant 'voue peurliesañ*
Pep karantez ouzh an nesañ. »

Ouzhpenn, hervez Padraig Pearse, ar brogarour iwerzhonat :

« *Marteze ne c'heller ket kaout war un dro arc'hant ha menozioù. »*

Dreist-holl lezit ar madoù-beleg !

« *Madoù beleien ha blev-ki,*
Pe da dra e talvezont-i ? »

« *Madoù beleg ha plouz ed du*
Ne dint mat 'met d'ober ludu. »

Ha n'ankounac'hait ket :

« *Arc'hant a dalv arc'hant, ne dalv ket kalz a dra;*
Ar re vat, pa vent paour, ar re binvidika. »

Bezañ madelezhus, aze 'mañ an dalc'h. Klev ar gentel-mañ, heklev eus lizher Sant Paol :

« *Feiz a zibrad ar menezioù,
Ha karantez a gas d'an neñvoù. »*

List ar pennoù goullo da redek war-lerc'h an enorioù,
« avel, avelioù, holl avel », hervez ar roue Salaun.

« *Eürusañ den a zo er bed
Eo an den nen deo ket anavezet. »*

Rak

« *E beg ar skeulioù uhel
E c'hwezh kreñv an avel. »*

« *Pa vezer savet uhelañ
Neuze 'vez al lamm brasañ »*

« *Mat eo laezh dous, mat eo laezh trenk,
Ha mat da bep hini chom en e renk. »*

Bep mintin, ped Doue a-greiz-kalon, hep chom da lipat ar Sent, avat :

« *Ar bedenn verr a bign d'an neñv ;
Ar bedenn hir a chom a-dreñv. »*

Na spont ket rak an dour :

« *Etre bezañ naet ha loudour
N'eus nemet ur berad dour. »*

Difenn da wirioù :

« *Mar grit ho tañvad, e viot touzet. »*

Soñj ervat en darvoudoù da zont, rak

« *Prenañ keuneud a zo re ziwezhat
Pa vez ret c'hwezhañ er bizied. »*

Taol evezh a-raok komz :

« *War stad ar re all neb a gomzo
mar kar en em sellout a davo. »*

Ha m'hoc'h eus keuz war-lerc'h, na zisoñjit ket eo

« *Re ziwezhat skeiñ war ar vorzhed
Pa vez laosket ar bramm da redek ! »*

Na spontit ket rak an... trouzig-mañ. E krennlavarioù 'zo ez eus gwashoc'h da glevout...

Na veul nemet an den fur :

« *Da un den fall reiñ meuleudi
Ouzh ar re vat 'zo strinkañ pri. »*

Na gred ket e c'helli plijout d'an holl :

« *Evit c'hoazh n'eo ket ganet
Neb a zo gant an holl karet. »*

« Evit plijout d'an holl
Eo ret bezañ fur ha foll. »

Poanioù a zo da c'houzañv er bed-mañ :

« Anez kaout feiz ne c'hellfe den
Harpañ ouzh poan nag ouzh anken. »

« Gouzañv hep klemm ar pezh a c'hoarvez
A zo louzoù mat ouzh pep enkreiz. »

« N'eus ehan hep labour ;
Hep stourm ne vezer ket trec'h. »

« Divergliñ 'ra an houarn en tan ;
An den n'eo den anez kaout poan. »

Evel m'eo skrivet e levr Tobiaz : « Petra 'oar an den ha
n'eo ket bet temptet, ha n'en deus ket bet da c'houzañv ? »

« Darn a ouel, darn a gan ;
Ar bed a zo dudi ha poan. »

« Gant poen ha huiz
E hounniet er Baraouiz. »

« Labour, konsort, tre ma helli,
A pa vei koh e tikuehei. »

Pe, e tregerieg,

« Diouzh ar beure eo goro ar c'havr, ha d'an noz ober sou-
benn gant he laezh. »

Dreist-holl, mar dout paour, poagn :

« Ret eo d'un den n'en deus netra
Labourat tenn e-lec'h gouelañ. »

Ne gav ket deoc'h, mignonet ar brezhoneg, e tlefe bezañ
kement-se hor reolenn-stur ?

Bez onest gant pep hini :

« N'eus muzul nemet daou :
Raz, pe varr, pe ober gaou. »

Klask ur gwir vignon :

« Ar wir garantez a zo un tan.
Ha ne c'hell bevañ hec'h-unan. »

« Ur c'hozh ti-soul ennañ mignon
A zo ul lez kaer d'ur mignon. »

Gra vad d'an nesañ, d'ar paour dreist-holl :

« An hini a ra vad e-lec'h droug
D'ar Baradoz en em zoug. »

« Dre hadañ 'r mad e park ar bed,
Da vare 'n eost 'vez puilh an ed. »

Ha n'eo ket war ar mad hon do hadet, e vimp barnet da fin ar bed ?

Er c'hontrol,

« *Tud fall, abred pe ziwezhat,
Ho po greun diwar ho had.* »

« *En em garout hep karout den
A zo bezañ ar fallañ loen.* »

Goulenn kuzul.

« *Neb a ya buan da heul e benn,
Goude fiziañ en deus anken.* »

« *Pa reer ar penn
N'eus ket da glemm.* »

Met pa 'z eo divizet un dra,

« *Kas an erv da benn.* »

« *To pa ri ti
Gra pa ri tra* »

Breton ez out ? — Ya. — Mat.

« *Ar c'hazh a vourr o logota,
Hag ar c'hi o konikleta.*

Alas ! Ha plijout a ra da Vreizhiz brezhonegañ ?

Koulskoude

« *Breton biskoazh
Trubarderezh ne reas.* »

Komzoù goullou en deiz hiziv. Na pet ha pet a dro kein d'o mamm-vro ha d'he yezh ! Ha se, ha n'eo ket trubarderezh dreist-holl evit ur skolaer, un skolaerez, un tad, ur vamm ?

« *Ur verc'h yaouank skoliet e kêr,
Ur soudard, ur skolaer,*

*Holl an dud-se, par ma c'hellont,
Ar brezhoneg a zismantront,* » hag a vougont.

Hiziv, n'eo ket mui ret skoliañ ar verc'h e kêr evit ma c'hallegay gant muzelloù faro.

Ha petra 'zeu war-lerc'h ? Nemet ar

« *Gall brein ! Gall brein !
Sac'h an diaoul war e gein !* »

« *Lezenn er bed a zou gañhein,
Andur poenieù ha tremenueien.* »

Pinvidik ha paour, noblañs ha tud dister,

« *Ul liñsel wenn ha pemp plankenn,
Un dorchenn blouz dindan ho penn,*

*Pemp troatad douar war-c'horre,
Setu madoù ar bed er be (z). »*

Dall an Ankou : ne wel na yaouankiz, na kened. Skeiñ 'ra didruez :

*« Kerkoulz kozh ha yaouank, e varv an holl gant anken ;
Met Ne varv ket re abred neb a varv e gwir gristen. »*

Setu 'ta, mar deo

*« Un dra gaer bevañ pell,
Bevañ mat a zo kalz gwell. »*

*« Ur gozh strakell furnez ar bed :
Storlok a ra hep skiant ebet. »*

Lennet am eus war dro mil krennlavar. adskrivet pep kant anezho ; amañ am eus strollet damdost eizh-ugent.

Mar deus un tamm storlok bennak gant furnez Breizh, bez 'z eus dreist-holl ganti furnez gwirion. Furnez gwirion ha furnez kristen, evel en hon dastumad lezennoù kozh.

Evit klozañ, kendastumomp pezh a zesk-hi deomp :

1. — *Reizhit mat ho pugale ;*
2. — *An deskadurezh a zo trec'h d'ar binvidigezh ;*
3. — *An ober eo ar wellañ kentel ;*
4. — *N'eus micher ebet par da hini an trouc'her-buzhug ;*
5. — *Labourit start, espernit ;*
6. — *Diwallit diouzh ar merc'hed ;*
7. — *Dimezit dre garantez ;*
8. — *Hadit ar mad a-hed ho puhez ;*
9. — *Karit ar brezhoneg ;*
10. — *Bevit en doare da gaout ur marv mat.*

Amen !

Kaourintin RIOU.

Prezegenn displeget e Kamp Kleder,
d'ar 25 a viz Eost 1948.

Yezhadur bras F. Kervella hag ar Beurunvanidigezh

En ur pennad embannet nevez 'zo el *Liamm - Tir na n-og* en deus an Ao. Le Clerc graet rebechoù d'an Ao. Kervella a-zivout ar gwenedeg. Dereat eo ma teuy ur gwenedegour da lavarout d'e dro petra soñj diwar-benn ar yezhadur-se.

Ret eo anzav emañ lodenn vrasañ al levr (holl ar pezh a zeu war-lerc'h an eil rann) direbech groñs a-fed ar gwenedeg unvan. Ar wezh kentañ eo m'emañ dastumet splann en ur yezhadur unvan, furmoù reizh Gwened aotreet e displegadur ar verboù ha troioù arall a bouez, evel implij *ag, men, rac'h*. Kement-se a ziskouez bolontez vat an Ao. Kervella e-keñver ar gwenedeg, ha ne souezho ket ar re a oar pegen douget eo evit barzhoniezh Bro-Wened.

Traoùigoù hepken em eus da lavarout a-fed al lodenn-se. Implij *ien* kentoc'h eget *ion*, daoust dezhañ aesaat labour an diskibled, a zo enep da feur 1941. A du 'rall pec'hed eo lezel un tammig e-kuzh furmoù seurt gant *evite* e-lec'h *evito*, daoust dezhe bout ken reizh hag implijetoc'h e Breizh. Perak n'o lenner ket kichen-ha-kichen evel *deomp* ha *dimp* en taolennoù bras ?

*
**
**

Rebechoù pouezusoc'h em eus d'ober da rann gentañ al levr a sell ouzh an distagadur, rak enni e kaver ur spered ne glot ket gant hini ar beurunvanidigezh.

Pal emglev 1941 a oa splann : reiñ an tu da ziistagañ mod KLT pe mod Gwened an hevelep skrivadur. Staget groñs eo Gwenediz ouzh ar pal-se. N'eus ket e gwirionez ur « yezh unvan » a vehe skrivet ha distaget ur seurt, met ur reizhskrivadur hag ur yezhadur unvan, gant daou vod distagañ. Gouzout a reomp mat e Gwened e vo klevet aliesoc'h er radio, kenkoulz hag er c'hendalc'hoù bras, distagadur ar re niverusañ. Daoust da se ec'h omp hag e vimp feal da sonerezh dibar hor rannyezh en deus graet braventez he barzhoniezh, a-c'houde kantvedoù.

Diskouezañ a ra al levrig « *le vannetais unifié* » penaos ober evit en em servijañ ag ar skrivadur unvan, en ur zerc'hel da sonerezh boas ar gwenedeg.

Lakaet eo bet ar *zh* er skritur evit ma c'hello lennour Gwened distagañ *c'h* e-lec'h *z* (hep ne vo strafuilhet hini KLT). Lakaet eo bet an *ou* evit ma c'hello lennour Gwened distagañ *ow* e-lec'h *ou*. Lakaet eo bet ar *v* er skritur evit lemel un o dibenn ne glote ket gant pouez-mouezh Gwened a gouezh war ar silabenn diwezhañ.

Setu ar pennabegoù a seblant bout ankounac'haet gant an Ao. Kervella, en e § 68 dreist-holl, evel m'en deus eveshaet a-benn an Ao. Le Clerc. Frazenn ar § 68 a lakahe da grediñ, enep da feur 1941, n'o devehe Gwenediz nemet d'en em akoulziñ a-nêbeudigoù ouzh distagadur « unvan » KLT, ha ne servijhe *zh*, *ou* ha *v* nemet da aesaat an traoù evite.

Biken n'asantimp da gement-se e Gwened. Ne vennomp ket bevañ e-touezh ar re all evel ma vev an oan e korf ar bleiz en deus hel lonket. Ur vuhezegzh wirion a fall dimp, edan wiskamant ur reizhskrivadur unvan, hervez reolennoù ar yezhadur unvan.

Er rakskrid (pajenn 4, § 1) e kaver traoù reizh. Ali on gant an oberour a-zivout skrivadur gerioù evel *binioù*, *gouloù*, *Rioù*, *Maloù* peogwir e vezont distaget e Gwened *biniow*, *goulow*, *Riow*, *Malow*. Neuze e c'houlenn *dehoù* an hevelep tired, peogwir e vez distaget *dehow*. Neuze ne oulenn *Aotrou* tired erbet, peogwir e vez distaget *Aotru*. Reolenn an *ou* KLT a zeu da vout *aou* pa gouezh ar pouez-mouezh warnañ, a zo dudius-tre, met n'eo ket evit kement-se emañ bet graet emglev 1941. A du arall e klot peurliesañ dibenn o Treger gant dibenn *ow* Gwened. Gwell-a-se evit Tregeriz ! Met feur 1941 nen deo ket graet evite. Mar distagont *Aotro* evel *tado*, ne spir ket an dra-se evit skrivañ *Aotroù* evel *tadoù*. Fraziañ a ra amañ an Ao. Kervella war-lerc'h Maodez Glanndour. Ret eo derc'hel da spered gwir emglev 1941 ha netra ken.

Kinnig a ran ar c'hemmoù da heul e yezhadur an Ao. Kervella.

1) Lakaat *dehoù* e roll ar gerioù meneget er rakskrid ha lemel *Aotrou*.

2) § 68 lakaat ouzhpenn : « nemet e gwenedeg lec'h ma gouezh war ar silabenn diwezhañ ».

3) § 85 e-lec'h (*eu* eo ar stumm gwenedek) lakaat (distaget *aou* pe *ow* e gwenedeg ha skrivet *eu* er skritur kozh).

4) En Aroueziadur :

war-lerc'h *où* a vo aroueziet evel *ou* (u) lakaat : nemet e gwenedeg (*ow*) hag e tregereg (*o*).

war-lerc'h *zh* ne vo ket diforc'het diouzh *z* kennebeut ha *sh* diouzh *s* lakaat : nemet e gwenedeg lec'h ma vezont aroueziet (*c*) evel *c'h*.

5) § 84-2 lemel : « e vo mat ober dalc'hmat gant *i* ». Ur samm didalvez eo an daouboent evit Gwened, peogwir e tistagomp *roet*, *liorzh* en ur silabenn hepken.

**

Un dra arall em eus da lavarout ha ne sell mui ouzh labour an Ao. Kervella met ouzh méno an Ao. Le Clerc. Evel tud a zo e KLT, emañ spontet gant ar *zh*, ken diaes man deo gouzout penaos skrivañ gerioù evel *noz* ha *kozh*, distaget ur seurt ar *z* anezhe. Perak ne vehe ket lezet ar *c'hoari-se* da Wenediz hepken, peogwir e vo aesoc'h dezhe ? Sur on n'en deus ket meizet an Ao. Le Clerc pegen spontus eo ar *c'hinnig-se*. Rak n'en deus ket prederiet o deus Gwenediz ur samm arall ken pounner da zougen : penaos skrivañ gerioù evel *yezh* ha *yoc'h* distaget ur seurt an dibenn anezhe ? Ma bez dibab etre *z* ha *zh* samm KLT, dibab etre *c'h* ha *zh* eo samm Gwened. Pep unan e samm enta ! Ha n'eo ket reizh ? Vertuz pennañ ar skritur unvan a zo just a-walc'h rediañ pep unan da studial un tammig distagadur an all, evit un darempred gwellañ hag ur gengarantez vrasañ. Re aes eo lezel ar sammoù d'an nesañ ha dezhañ hepken. Ma ne zisoc'hhe ar beurunvanidigezh nemet gant diskar ar spered emgarantezus-se e vehe dija ur burzhud bras !

Lezel ar *zh* da Wenediz hepken ? Bezit asur neuze e tistrohent a-benn, ha gant poell, d'h o skritur *kozh* ken aes, peogwir e verk war un dro ar *zh* hag ar *c'h*, distaget ur seurt. C'hwitet groñs en devehe striv 1941. Stad digenvez 1939, gant daou skritur ha div lennegezh distag, a zeue arre e Breizh.

Pedomp an Ao. Doue ne vo ket diskiant a-walc'h ar Vretoned evit distreiñ d'ar stad mantrus-se !

R. A. M.

Gerioù brezhonek bev

« Ne don ket bet gwall blijet gant ar *Roll-Gerioù* dastumet gant Yeun Toulhoet. dre ma 'z eus re a c'halleg da ziskleriañ talvoudegezh ar gerioù ha dre ma kaver er roll-se gerioù klenket pell 'zo er geriadurioù evel *bac'h*, *boulloù-hogan*, h. a. Ret eo keñveriañ atav ar pezh a gaver ouzh ar pezh a zo bet embannet dija ha notennañ ar c'hemmoù.

Souezhet on bet o lenn kement-mañ : *c'hwistikleñv* g. *char-donneret* (Gouelo). Anavezout a ran ar ger-se abaoe pell 'zo met gant ur ster disheñvel-mik. *Pabor* pe *Kanapav* eo anv al labous-se e Treger-vihan hag e Gouelo ha *c'hwistikleñv* (*eñv* distaget *iñ*) ne deo nemet ar ger *gvesklev* (glesker!!). E kloerdi bras St-Brieg em boa klevet *c'hwistikliñ* evit ar wech kentañ gant an Aotrou Saoz, kure Plaeranez, e-kerz ar skol vrezhonek ha me 'lavar deoc'h e oa bet c'hoarzh ha fent gant ar ger-se, ken e skloke an holl skolidi!!

Jigoudenn ne deo *yod* tamm ebet evit Tregeriz, hogen ur banne *hini kreñv*. « *Eur bannac'h jigodenn po?* » a leverer hogozik dre fent, da lavarout eo « *eur bannac'h kas war-rok* ».

Kent disoc'hañ gant ar gerioù-se ez eo anat n'en deus bis-koazh Y. T. klevet ur pabaour o richanat ha ne deo ket gouest da zisheñvelaat ur voualc'h diouzh ur c'hanapaer!

Peus ket a vutun (div wech)? *Kes da vit* (div wech). Setu hervez Goueloiz son an tad-moualc'h hag un diforc'h a zo etre *davet* ha *davit*...

Gwelloc'h e vefe ganin kaout roll ar gerioù rouez a gaver e skridoù evel *Itron Varia Garmez* pe *Youenn vras hag e leue* rak meur a c'her a gaver enno hag a zo dizanav o ster resis.

Ul levr disterik a-walc'h evel *Trema an Heol o sevel* a zo ennañ pemp pe c'hwec'h ger dizanav din ha koulskoude a-benn bremañ ez eus sanailhet un toullad milieroù a c'herioù brezhonek em c'hlopenn!

Atav em eus lavaret e chom kantadoù ha kantadoù ha milieroù zoken a c'herioù brezhonek o redek e-touez an dud ha ne dint ket bet dastumet c'hoazh. Mat eo o dastum, met gwelloc'h o implijout er skridoù, ouzh o diskleriañ diouzh ret.

M. K.

Tri ger brezhonek

Daveiñ, Tirenn, Pobl

DAVEIN a zo sellet evel ur ger gwenedek hag a dalv *kas*. Koulskoude her c'haver e *Kantikoù St Vaeg* gant an Aotrou Gùitterel (1890, eil mouladur) p. 16 :

*Danvet o Gwerc'hez d'ho gwelet
Unan benag eus hoc'h eled.*

Daoust ha kar e vije ar ger-se d'ar c'hembraeg *danfon* hag en deus an hevelep ster ? E kerneveg e kaver ivez *danvon*, ha zoken *davanas* evit furm trede gour-unan an amzer dremenet (kv. *davéas* e brezhoneg Gwened).

Piv a c'hellfe diskoulmañ ar gudenn-se ?

TIRENN (skoed, arm-emzifenn). Implijet-tre eo bet ar ger *tirenn* gant ar Gonideg en e Vibl ha gant ar Brotestanted war e lerc'h. Ha koulskoude, na Vallée, nag Ernod, na Roparz Hemon n'o deus hen degemeret en o geriadurioù. Setu amañ ar pezh a ziskleri ar Gonideg en e c'heriadur brezhoneg-gallek : *n'anavezan ar ger-se nemet dre c'heriadur Gregor a Rostren* (kv. geriadur 1821, p. 438).

Ha petra a gaver eta e Geriadur Gregor a Rostren ? TARGE, *bouclier des anciens*, *Tarjam*, p. *tarjamau* ; *tarjan*, p. *tarjanau* ; *targad*, p. *-au* ; *tyrenn*, p. *tyrennaou*. Ar ger *targe* a zeu, hervez a seblant, eus an arabeg *dardj* ; eus ar ger diwezhañ-mañ, distreset gant germanegerien, e teu hep mar ar c'hembraeg *tarian*. Ar gerioù roët evel gerioù brezhonek gant Gregor, *tarjam*, *tarjan* ne dint a-dra-sur nemet amprestadennoù diwar yezh Kembre, rak ar *j* a zo kevatal da *i* e skritur ar geriadurour, hag al liester en *-au* n'hell dont nemet eus ar c'hembraeg ivez, *tarian-au*, tra ma virer al liester *-aou* d'ar ger *tyrenn*.

Met ar ger *tyrenn* e-unan, eus pelec'h eo difluket ?

POBL. Pobl a zo gwregel evel m'hen diskouez ar c'hemma-dur blot ar *bobl*. Koulskoude e vez lakaet alies da c'hourel pa vez ur raganv o terc'hel e blas. E *Buhez ar Sent* gant an Aotrou Perrot e lenner, p. 101 : *Pobl Breiz... a zalc'has epad mil bloaz... siouaz n'eus mui anezañ nemet ar skeud.* » Kement

all a lenner e skridoù gant brezhonegerien akuit evel E. Ar Moal. Rak-se e kredan n'en deus ket reizh ar ger *pobl* kalz a dalvoudegezh e spered ar vrezhonegerien hag e c'heller hen lakaat gourel pe wregel er raganvoù o terc'hel e blas, pe c'hoazh ober gant al liester e-lec'h an unander ; neuze e teufe ur frazenn evel-hen : o *welout ar bobl-se en devoe truez outi* da vezañ *ad libitum* : truez outañ pe outo.

Hervez reolennoù ar c'hemmadurioù e tle ar ger gwregel *pobl* chom digemm el liester hag e ranker skrivañ ha lavarout ar *pobloù* ha nann ar *bloù*. Koulskoude, ne glot ket ar reolennoù-se gant doare-ober an darnvuiañ eus ar skrivagnerien : *Perag ar boblou o deûs-hi mennet traou gwân ?* (eil Psalm, ar Gonideg) ; ar *boblou a vev hag a varv evel an dud* (Perrot, Buez ar Zent, p. 101) ; ar *boblou o dezo doujanz evid hoc'h hano*, Aotrou (Uguen, Levr-Oferenn, p. 500). Ha kuit da astenn ar roll-se e c'heller treiñ ouzh ar c'hembraeg : *y bobloed*, liester eus *y bobl*. Souezhus a-walc'h eo ar c'henglotadur-se, seul souezhusoc'h ma n'eus digarez ebet hervez reolennoù ar Yezhadur Kembraek d'al liester *pobloedd* da vloataat e bobloedd goude ar ger-mell *y*. D'hor meno eta e tlefed skrivañ ar *bloù*.

Gant piv emañ ar gwir ?

M. K.

Grit bruderezh evit SKOL OBER

Kentelioù brezhoneg ha kembraeg dre lizher

Marc'harid GOURLAOUENN

30, rue de la Corderie - DOUARNENEZ (Fin.)

Kembreiz : ur galon, un ene

nemet evit an arz, adalek ar paour-kaezh mengleuzier betek Gembre a zo doare-santout Kembreiz. Ar bobl-se ne vev nemet evit an arz, adalek ar paour-kaezh mengleuzier betek pennadurezhioù ar Vro. Tud uhelmennet int, sed aze an nebeutañ a c'heller lavarout diwar o fenn. N'eus forzh pelec'h ez eer ne glever nemet kan ha sonerezh, ur galon tener ha kreñv war un dro a drid en o c'hreiz, hag ivez un ene bepred troet davet Krist hon Doue. An Eisteddfod evel ma ouzer a zo ur sizhunvezh a gan hag a sonerezh. Adalek dek eur da vintin pa zigor dorioù ar Pavilion Meur betek dek eur da noz e vez leun-chouk ar sal, ha ne deo ket gant tud o komz kenetrezo, hogen gant un engroez a selaou en davedegezh vrasañ holl ar pezh a vez c'hoariet dirazi : kevererezhioù lazhioù-seniñ, bangorion, unkanerion, lidoù ar Gorsedd, an holl draoù-se a vez heuliet gant aked ha burutellet goude. Ha ne deo ket kenmeuliñ a reer bepred war gazetennoù ar Vro. Ken boas emeur da glevout traoù difistur ma teuer da vout start ha melzin. Koulskoude e oa dispar an abadennoù e pep keñver.

Lidoù ar Gorsedd eo moarvat a zedenne ar muiañ a dud. Ha ne deo ket tud digas evel en hor Bro-ni, met tud a oar arouzelezh peb tra. Eilet e vez gant an delenn pep lid ha pep kan. Pa ziblas kannaded ar Broioù Breudeur, pe bennadurezhioù ar Skol Veur, er C'helc'h Barzhed, e vez c'hoariet gant teir zelenn, pezh a ro d'al lidoù un doare meurdezus hag a zedenn an engroez. Unan eus al lidoù-se a oa gortozet gant mall gant an holl : Unanidigezh ar c'hleze div-rannet. Pa dremenet dre ar straedoù gant va hanter gleze e kleven an dud o lavarout : « Dyma'r cleddyf », « here is the sword ». Ha pa oa bet unanet ha roet ganimp d'an Arc'hdroiz Nil Ifan, un Hurrah meur a strimpas diouzh ar bobl. N'eus lid ebet hep kan na sonerezh. Ar Meurzh hag ar Yaou a oa deizioù bras ar Gorsedd. D'ar Merc'her e oa un dra ken frommus all, met en un doare disheñvel-krenn : « Degemeridigezh Kembreiz Tramor ». Un daou c'hant bennak a oa anezho, deuet a-ratozh-kaer eus ar broioù pellañ : Kanada, Stadoù

Unanet, Afrika ar C'hreisteiz, Nijeria, Pakistan, Sina, Selon, Zeland-Nevez... ha me oar. Pa zeraouas an abadenn da ziv eur e oa goullo al leurenn-c'hoari, nemet ar Rener dirak e vikro : neuze, goude ur brezegennig, e kembraeg eveljust, e krogas gant ur sonenn brav-kenañ : « Cwm Rhondda » (Flagenn Rhondda). Digoret e voe an nor hag e krogas Kembreiz divroet da grapout war al leurenn, e-pad ma kane ar sal a-bezh : fromus e oa ken ne zeue an daeloù d'an daoulagad. Pa voent azezët holl e krogas ar prezennoù ha neuze e voent diskouezet d'o c'henvroiz. An test a lavare anv ar vro lec'h ma oant hag e savent, ouzh stlakadennoù daouarn entanet.. Echuiñ a reas an abadenn gant « Hen Wlad fy Nhadau » hag ez eas an divroidi kuit en ur ganañ ur sonenn all.

An nozvezh kan vrayañ d'am meno a oa hini ar sul diwezhañ. Evel ma ouezer, e vez gouarnet ar sul d'an Aotrou, ne veze graet nemet prezennoù relijiel, pedennoù ha kanaouennoù. D'ar sul da noz eta e oa c'hoazh leun-barr ar Pavilion. Evel kustum, kanerion ha kanerezed, ur vleunienn ruz ouzh o bruched, a oa tolpet war al leurenn, ur pastor ouzh o renañ. Seizh mil roll-kanennoù notennet a oa bet gwerzhet, da dregont lur gall pep hini ! Hag e save an holl dud evit pep kanaouenn, kanet a-gevret dre ziv, teir ha peder mouezh.

Peur e welimp-ni ar Vretoned tolpet a-giz-se hag o kanañ flour evel Kembreiz ? Pell emamp diouto. Setu perak pa voe goulennet diganin etre daou gan pezh a soñjen a gement-se, e respontis : « Unan eus ho kanaouennoù a lavar :

*« And the Lord's house for evermore
My dwelling place shall be. »*

Hama, me garfe mont ivez da di an Aotrou pa ne vefe nemet evit klevout ar Gelted o kanañ e-pad va feurbadelezh.

Eostig SARZHAW.

Pet komananter nevez hoc'h eus kavet

evit

AL LIAMM - TIR NA N-OG

NOTENNOU

BRUDEREZH. — Daoust da ziaesterioù spontus, deut omp a-venn da zerc'hel ha da ginnig d'ar Vretoned emskiantek un niverenn fonnus a-walc'h bep daou viz. Koulskoude, arabat krediñ ez eo dispar stad hor c'hef. N'eo nemet gant skoazell vrokus un dornadig tud (bepred an hevelep re) ha gant kolloù bras a arc'hant ez eo bet posubl kenderc'hel. Gant un niver ken dister a gomananterien, n'heller ket padout en ur reiñ pep niverenn d'ur priz ken izel (pep skouerenn a goust deomp 100 lur, penaos pourchas 6 evit 400 lur ?). Gant-se, daou hent a zo dirazomp : pe krennañ niver ar pajennoù, pe kreskiñ priz ar c'homanant. Diwar vremañ eta, 600 lur a vo goulennet evit ur bloavezh, ha ret e vo krennañ lodenn ar re n'o deus degaset nemet 400 lur (5 niverenn a vo roet dezho e-lec'h 6).

Hogen, an tu gwellañ evit padout ha kreskiñ, an tu n'eus nemetañ e gwirionez, a zo lakaat tud da gomanantiñ. 1.000 komananter a zo ret evit bevañ dinec'h. A-hend-all, bruderezh kenwerzhel a vefemp laouen oc'h embann.

Evit strewiñ muioc'h **Al liamm - Tir na n-og**, ur galv a reomp d'an holl : evit an deroù-bloaz, kinnig pep hini ur c'homanant d'ur c'henvroad. Evel-se, plijadur a reot dezhañ, ha, war un dro, save-teiñ a reot ar gelaouenn. Ker eo emezit-hu ? N'eo ket, e-keñver priz pep tra. Ha, n'eus ket da dortal, ar brezhoneg n'heller ket trec'hiñ ma n'eus tamm buhez "speredel, tamm skrid dudioù savet ennañ, ken ret eo d'ar brezhoneg ur gelaouenn lennegel ha sevenadurel, hag an doenn d'an ti... Pa welit un den oc'h ober diskleriadennoù entanet evit ar yezh, n'eo ket diaes gouzout hag-eñ eo gwilion an den, goulennit digantañ pet komananter en deus kavet (mar deo komanantet eñ e-unan, evel-just...).

Ac'hanta, kenvroiz ker, bec'h d'ar c'homanantoù, d'ar profoù, d'ar skoazell a bep stumm,

evit ma vevo ar brezhoneg,

evit ma trec'ho ene hor bro.

A. L.

OBEROURIEN HAG OBERENNOU. — Ul lenner a skriv deomp : ...« Kell 5 » am eus e gwirionez kavet un dalvoudegezh ennañ, mes nann war an dachenn lennegel. Bez' ez eus ennañ un testiñ diwar-benn ur marevezh eus an Emsav, met ne welan nemet an testiñ hag elfenn ebet a vraventez lennegel. Hag an dra-se, hervezon, dre m' he deus kemeret ar gontadenn re en holl neuz ur vreutadenn pe ur brezegenn-damall. Re duet eo an oberour da sarmonal, a gav din. Hag un evezhiadenn a rin : pep gwech m' o deus hor skrivagnerien fellet dezho lakaat en o oberennoù traoù o tennañ d' an Emsav, ez eo bet atav ur c'holl evit kempouez ha braventez an oberennoù. Soñjal a ran en « Itron Varia Garmez », en « Hovelina Geraouell ». E « Kell 5 » e kavan ur skouer all. « Ar Vugale Fall » hepen am eus bourret o lenn, buhez ha fent a zo er romant-se. Hogen hep mar ne zlee ket Roparz Hemon kavout anezhañ re vat, peogwir n'eo ket bet echuet. Evit pezh a sell ouzh « Hovelina Geraouell », Roparz Hemon a skrive e niverenn 158 Gwalarn : « Ar pennadoù a sell ouzh an emsav breizhek a c'hellfe bezañ troc'het. Ar pennadoù all neuze a vefe anavezet diouzhtu evel ar pezh ez int : darn eus ar pajennoù gwellañ bet skrivet betek-hen en hor yezh ».

Unan eus kontadennoù Kerlann am eus kavet mat a-walc'h, « Lina ». Hogen an hini all, « Ar Gembreadez » am eus kavet divlaz a-grenn, ha hegasus da lenn zoken. Daoust hag hoc'h eus taolet evezh e oa sujed kontadenn Per Denez « Rozenn diwezhañ an

Hañv » (Nnn 2 Tir Na n-Og) heñvel a-walc'h ouzh hini romantig Drezen « An Dour en dro d'an Inizi », a lakaen e-touez ar c'hontadennoù gwellañ a'n eus lennet e brezhoneg — rak ur gontadenn hir kentoc'h eget ur romant eo. (Ha n'em eus kavet neblec'h ur varnadenn diwar-benn an oberenn dudiose...) Er c'hontrol, kontadenn Per Denez n'eus ket enni kalz a dalvoudegezh. Ne fell ket din eveljust lavarout e c'hellfe he sujed bezañ amprestet digant Drezen hogen merkañ hon eus en div zanevell an hevelep seurt a zen : ur paotr kizidik ha lent, dic'houest da zisplegañ e drivliadennoù, -da ziskuliañ ar garantez divent a vag e don e ene... Ar blanedenn a zo heñvel ivez : peogwir n'en deus ket ar paotr diskleriet e garantez en diwezh, peogwir n'en deus ket lakaet an tonkadur da blegañ pa oa aes hen ober, e vo kollet evitañ ar plac'h a gare, ha goude ne vo ket an hevelep den ; torret e ene gant ar ranngalon, e vevo ar c'heuz « d'ar feunteun aet dat hesk »... Evit an dud-se evel evit ar baotred skeudennet gant Jakez Riou « n'eo ket ar garantez ur froudenn a dremen buan, hep lezel roudoù don, met an trivliad meur, a grog start en den a-bezh, korf, kalon hag ene ». (Benead. — Ar Merc'hed e Lennegezh Vreizh)...

P. P.

SUPPLEMENT AU GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON. — Talvoudus-meurbet e vo al levr nevez-mañ d'an holl re a zesk pe a beurzesk brezhoneg hag ivez d'ar skrivagnerien. Muioc'h eget ur geriadur eo, rak kavet e vez ennañ n'eo ket hepken gerioù hogen ouzhpenn troioù-lavar ha krenn-lavarioù, dastumet e oberenoù skrivagnerien-bobl : Goulven Morvan, Ar Moal, Yeodet-Bocher, Mab Loeiz, an Abad Clisson, Yeun ar Go, Heurriou, Heneu, Medig en Evel, an Abad Perrot. Gant se e vo gallus d'ar re a raio gantañ skrivañ e brezhoneg yac'h ; frazennoù-skouer e-leizh a gavint eno. Dezhañ da vezañ embannet e KLT, ez eus e-barzh al labour-se un toullad mat a c'herioù gwenedek. An oberour en deus bet tro ivez d' ober keñveriadurioù gant ar c'hembraeg. Da heul ar raklavar ez eo bet lakaet lodenn vrasañ al levrig « Grammaire Française et Grammaire Bretonne » bet moulet nevez 'zo gant Ti Prudhomme e St Brieg.

Hor gourc'hemennnoù d'an Ao. Frañsez Vallée ha d' e skoazeller ; ur pikol maen o deus degaset gant al labour pouezus-mañ da savadur ar brezhoneg.

Deut eo al levr er-maez eus Ti Oberthür, Roazhon, moulet war baper kaer, hag ennañ 177 pajenn. Koustañ a ra 500 lur. E c'houlenn a c'hellier digant « Skridoù Breizh », Square, du Casino, La Baule.

NOTENN. — Da heul hor pennad **Teirrannadur ar Gevredigezh ganù Indezeuropiz** e kavomp mat reiñ berr-ha-berr distagadur ar gerioù sanskritek treuzskrivet e lizherennoù latin :

c = tch ; ç = ch alamanek (« ich ») ; h distaget bepred ; j = dj ; sh = ch ; u = ou.

Ar c'hensonennoù **stouet** en ur ger skrivet e roman, pe **vice-versa**, a dalv : **d, t, n** = d, t, n dre ar staoñ ; **r** = r vogalennek ; **m** = ñ brezhonek.

Ur gensonenn gant un **h** war he lerc'h a vez c'hwelhadennet (da lavarout eo, **t + h** da skouer, ha naren **th** kembraek).

Ur vogalenn gant un tired-kognek a zo hir. hogen n'eo ket kemmet he liv.

A. E.

GERIOU. — « E Plogoñv em eus klevet traoù plijus : gourle, (*hyper-loc) reier dizolo dalc'hmata war c'horre ar mor ; kougant, un aodig enk biliek pe draezhek etre daou darrod serz ; taoc'h, an tornaod ; beuc'hal-gorr, maen-skeiñ ragistorel ; anvou (traoù), anioù (tud) evel ar saozneg noun ha name. » — Y. T.

KAMP AR VREZHONEGERIEN. — Setu roll ar prezegennoù displeget e Kleder : an arz breizhat, gant Maodez Glanndour ; krennlavarioù, gant an abad K. Riou ; Ar Gonideg hag e oberoù, gant an Dr Dujardin ; ar soñerezh breizhat, gant L. Steven ; an Aotrou 'n abad Perrot, gant A. Colleau ; ar brezhoneg er skol, gant an abad Seite : Enez-Vanav, gant an Ao. Gell ; Emsav Keltiek Breizh, Al Liamm - Tir Na N-Og, gant Per ar Bihan ; kudenn ar bruderezh, gant Zavier Langleiz ; an arz keltiek, gant Zavier Langleiz ; Lan Inizan hag Emgann Kergidu, gant Job Seite, beleg ; ar pedennoù evit an Anaon, gant Yeun ar Go ; all lennegezh vrezhonek, gant an Ao. Ar Go, person Rosporden ; dastum gerioù brezhonek, gant Ronan Huon ; labour skol-hañv Perroz, gant Andrew Merzer ; Breizh hag he lennegezh, gant Ronan Huon.

Evel ma weler, n'eo ket chomet ar gamperien o vorediñ pe o tapout kelen, rak ouzhpenn selaou ar prezegennoù e rankent heuliañ ar skol gembraek pe vrezhonek e-pad un eurvezh hanter, ar pezh a oa ken plijus all evito, trugarez d'ar brezegengerien ha d'ar gelennerien.

SKOL-VEUR DROUIZED, BARZHED HAG OVEDED BREIZH-VIHAN. — En em vodet o deus izili ar Skol-Veur, un tregont ben-nak anezho, e ti skol Santez Anna e Roazhon (11-13 a viz Gwen-golo). — Prizioù en arc'hant a zo bet roet d'ar re o deus gounezet er genstrivadeg lennegel. — An Ao. Taldir-Jaffrennou, Drouiz Meur, a felle dezhañ reiñ e zilez, hogen an holl o deus goulennet ma chomfe c'hoazh da rener. Per Loazel eus an Naoned a zo bet dibabet d' e skoazellañ. — Evit anaon ar Skol Veur eo bet lavaret un oferenn gant Dom Alexis Presse, ha prezegennoù niverus gant Taldir, Kerverzhioù, Per Loazel, Erwan Galbrun, an dr. Menguy, an ab. Poisson o deus bodet ar gendalc'hidi : ul lodenn vat anezho a zo bet da weladenniñ an Ao. Frañsez Vallée, o chom en un ti-dis-kuizh e-kichen Roazhon. — Kendalc'h 1949 a vo dalc'het en Naoned hag eno e lido ar Skol-Veur e 50 vet deiz-ha-bloaz.

SKOAZELL HOR BREUDEUR TRA-MOR. — Ur goulenn, sinet gant 3.135 den, a zo bet graet ouzh Ministr Kentañ Bro-C'hall evit ma vo desket brezhoneg e skolioù Breizh-Izel hag Istor Breizh e holl skolioù hor bro, evel m' eo bet goulennet gant kuzulioù-departamant Breizh-Izel. Kaset eo bet al lizher-se gant Kelted Iwerzhon ha Breizh-Veur : hervezañ ul lodenn vras eus kelaouennoù Keltia a oa prest d' ober bruderezh war an degemer a vije graet outañ : sklaer e teufe d' an holl, ma vije nac'het, ez eo soñj Bro-C'hall lazhañ yezh ha perzhioù Breizh, ken talvoudus evit Sevenadur ar C'hornog.

Strollad-ren « Friends of Breton Culture », savet gantañ ar goulenn, a zo ennañ an Ao. 'n Arc'heskob Mac Grath, an Ao. Ao. J. Gwyn Griffiths, Ambrose Bebb, James Mac Sparran, Dan Breen, Oscar Mac Uillis, an Dim. Mary P. Ramsay, an Ao. Ao. T.-M. Murchison, J.-H. Miller, R. Morton Nance, Cormac O Cuilleain, an holl tud pouezus ha brudet en o bro.

Fromet omp dirak talvoudegezh ar skoazell-se roet deomp gant

hor Breudeur Tramor. Diskouez a ra n' eo ket bremañ an darempredoù etrekeltiek ur ger goullou. Ra zeuio hor bed keltiek da vezañ kreñvoc'h-kreñvañ rak unanet e c'hellimp ober kalz. Salv ma vimp un deiz ni Breizhiz gouest da reiñ d'hor mignoned un digoll eus ar boan a gemeront ganeomp.

AR BREZHONEG ER SKOL. — Ministr ar Gelennadurezh en deus roet da skolioù an eil derez Brest ha Kemper an aotre da gelenn ar brezhoneg adalek ar 1 tañ a viz Here. N'eo nemet un askorn taolet d'ar c'hi da derriñ un tammig e naon, hogen deomp da dennañ hor mad eus an draig-se ha da c'houlenn hag azgoulenn ma vo desket hor yezh e holl skolioù Breizh-Izel ha lakaet da zavez-studi er vachelouriezh.

HOR C'HELCHIOU E BRO-ALAMAGN (9-10 a viz Here). — Pedet evit gouel Kevredigezh Bretoned Bro-Alamagn, un dibab dañserien eus strolladoù Pariz (Nevezadur, Kelc'h Keltiek, Korollerien Breizh-Izel), eus korollerien Blougastell, eilet gant sonerien KAV ha BAS, o deus roet abadennoù e Baden-Baden ha Koblenz. — Anat eo d'an holl e ra berzh hor c'helc'hioù, hogen ne soñj ket bepred darn eus o izili e vez sellet outo evel ouzh kannaded Vreizh hag ez eo fiziet enno lodenn-diavaez labour-adsevel hor Bro. Ha n'eo ket an dra-se ur garg vihan !

BRO-GEMBRE A GOMPREN IVEZ EZ EO RET KAOUT

« KEMBRAEG EEUN »

Tamm-ha-tamm, e pep bro eus ar bed, e teuer da gompren talvoudegezh ar « Yezh Eeun ».

Hervez ur pennad embannet war « Baner ac Amserau Cymru » (28 a viz Ebrel 1948), e lavare an Dr. J.-Henry Honez, rener an Deskadurezh e rannvro Aberteifi, e oa poent moulañ levrioù marc'had-mat e kembraeg, enno danvez ha ne vije ket re uhel, da reiñ d'hoant d'an dud yaouank ha d'ar vugale lenn o yezh, ha derc'hel d'hen ober diwezhatoc'h.

Ouzhpenn se, emezañ, ret eo teurel evezh ouzh ar gerioù a reer ganto. Da skouer, da betra e talv treiñ levrioù saoznek evit ar vugale, ma reer enno gant ur c'hembraeg ken pinvidik, gerioù ken stank ma ne c'heller ket kompren ur c'halz anezho ?

An dra-se a zo ken gwir e-keñver ar brezhoneg hag e-keñver ar c'hembraeg. Hag an dra-se am eus lavaret hag adlavaret meur a wech, hag a fell din adlavarout c'hoazh, ken na vo aet mat e spered hor skrivagnerien.

Bez' e c'hellomp lakaat hor pobl da lenn brezhoneg — hep gortoz ar skolioù da gelenn anezhañ — ma karomp teurel evezh ouzh daou dra hepken :

a) Sevel skridoù a vo plijus pe talvoudus an danvez anezho hep bezañ re uhel ;

b) Skrivañ anezho gant gerioù a vo komprenet hep poan, da lavarout eo gant gerioù ar « Brezhoneg Eeun ».

Ha me o labourat bemdez da greskiñ roll al levrioù brezhoneg embannet ganin e dibenn va levr diwar-benn « Stourm ar Brezhoneg », e choman souezhet gant niver al levrioù bet moulet en hor yezh ha bet gwerzhet a-viliadoù war ar maezioù.

En amzer gwechall koulskoude, kalz a dud ne vezent ket kaset d'ar skol. Er skol ne zeskent peurliesañ nemet galleg. Yezh al levrioù-se ne oa ket gwall aes atav. Ha daoust da se e veze kalzig-mat a wazed hag a verc'hed hag a LENNE BREZHONEG.

Aesoc'h c'hoazh e vefe dezho bremañ lenn Brezhoneg Eeun.
 Pouezusañ tra d'ober eta e Breizh : skrivañ, moulañ ha skignañ
 skridoù e Brezhoneg Eeun.

Roparz HEMON.

Goulenn a réer ouzhin pelec'h kavout roll-gerioù ar C'hembraeg
 Eeun. Kavet e vo e : *The BASIS AND ESSENTIALS OF WELSH*,
 gant J.-P. Vinay ha W.-C. Thomas, Nelson, Londrez ; priz : 5 chil-
 ling. — R. H.

Embannet war « Me a zalc'ho »,
 Nnn. 4, Mae 1948.

LENN A RAED BREZHONEG GWECHALL

Setu amañ daou bennadig hag a vo talvoudus dimp, a gredan.

An hini kentañ a zo tennet eus ul lizher kaset gant P. Sébillot
 d'ar « *Revue Celtique* », ha moulet war ar gazetenn e 1880
 (levrenn IV, p. 128-130) :

« Niver ar vrezhonegerien ha na ouzont tamm galleg a vije (her-
 vez niveradeg ar bloaz 1872) :

Aodoù-Hanternoz	152.500
Mor-Bihan	173.500
Penn-ar-Bed	379.500

705.500

War an 2.979.422 a dud a zo e Breizh. 705.000 ne oufent tamm
 galleg ebet ; 2.263.900 a vefe gouest da gomz ar yezh-se mat, pe
 da vihanañ da ober ganti mat a-walc'h evit bezañ komprenet ; darn
 anezho koulskoude a gav aesoc'h ober gant ar brezhoneg eget gant
 ar galleg.

An dud karget da ober an niveradeg a seblant sellout ouzh an
 holl re na ouzont na lenn na skrivañ galleg evel tud dizesk-krenn.
 Klasket am eus, avat, gouzout pet a dud a zo gouest da lenn
 brezhoneg, daoust na ouzont ket galleg.

Skrivet am eus d'am mignon An Uhel, ha n'eo ket bet evit reiñ
 din niveroù pizh. Met roet en deus din da c'houzout traoù iskis.
 « Trajedienn ar Pevar Mab Emon ». emezañ, a zo bet gwerzhet
 betek bremañ war-dro 15.000 skouerenn anezhi, ha n'eus e-barzh
 nemet ar skrid brezhonek. Al levr a vez gwerzhet 16 real ar pezh
 hag an dud diwar ar maez a bae hep klemm, pezh a ziskouez
 pegement e karont lenn.

Bez' ez eus, eme va c'henskriver, « gwerzioù » ha « sonioù »
 moulet war follennoù distag paper roys tev a zo bet gwerzhet
 niveroù souezhus diouto. Ne c'hellit ket mont e-barzh un ti-plouz,
 n'eus forzh pegen paour e ve, hep kavout un nebeut anezho en un
 diretenn pe war un tamm plankenn e-kichen « Ruhez ar Sent »
 hag almanak ar bloaz.

Almanak Leon ha Kernev, embannet er bloaz-mañ e brezhoneg
 hag e galleg, ennañ 95 pajenn, a zo bet gwerzhet e pemzek devezh
 5.000 skouerenn anezhañ.

Un druez eo n'o dije ket tud an niveradeg lakaet ul lec'h da
 verkañ ar Vrezhoneg a oar lenn o yezh. ha mat e ve hen ober en
 niveradeg kentañ a vo graet. A bouez e ve gouzout niver ar vrezho-
 negerien desket, ha mat e ve da zislivañ an tachennoù liv teñval
 war gartenn deskadurezh ar bazenn gentañ en departamantoù bre-
 zhonek.

An eil pennad a zo tennet eus ur studiadenenn all graet gant P. Sébillot ha moulet ivez war ar « Revue Celtique », hevelep bloaz, p. 278 ; an niveroù a oa bet reizhet gantañ.

**Niver ar vrezhonegerien
o c'houzout**

Depart.	brezhoneg hepken	brezhoneg ha galleg	en holl
(A-H)	215.000	150.000	302.000
(P-B)	379.000	211.000	590.000
(M)	174.000	162.000	336.000
(L-I)	200	1.000	1.200
	768.200	524.000	1.229.200

Ne lavarin nemet ur ger.

Pezh a veze graet gwechall a c'hell bezañ graet hiziv. Ar brezhoneg a veze lennet gwechall, koulskoude ne veze ket kelennet er skolioù peurliesañ. Pezh a veze graet gwechall a c'hell bezañ graet hiziv. Lavaret eo bet din ez eo diaes-tre stourm ouzh ar c'hazetennoù hag al levrioù gallek a gaver bremañ e pep lec'h. Aze n' emañ ket an dalc'h. Pezh a zo a bouez eo an dra-mañ :

UR BOBL A C'HELL LENN HE YEZH ZOKEN HEP SKOLIOU.

Arabat eta gortoz da vont d'ar bobl e vefe digoret dor ar skolioù d'hor yezh. N'eo ket o c'houlenn aotre pe aotre e teuimp a-benn. O sevel pep tra hon-unan ne lavaran ket.

Roparz HEMON.

« Me a zalc'ho », Nnn. 5, Mezheven 48.

REIN BREZHONEG DA LENN D'AN DUD

Un dra a zo sklaer, ken sklaer ma ne vez ket gwelet atav gant ar stourmerien evit ar yezh (rak an traoù sklaerañ alies a dremen dirak hor fri hep tenhañ hon evezh) un dra a zo ur wirionez ken splann m' am eus mezh o rankout skrivañ anezhi.

— Ne vez ket lennet brezhoneg gant ar bobl dre na vez ket roet a vrezhoneg d'ar bobl da lenn.

Ha me o soñjal en dra-se, setu ar pezh am eus kavet en ul levr iwerzhonek :

Tost daou c'hant vloaz a zo, hag ar Saozon o waskañ Iwerzhon gwashañ ma c'hellent, e veze skignet dre an enezenn follennoù paper o verkañ kement a oa ret d' ar bobl da c'houzout. Ne vezent ket lakaet e gwerzh er staloù, ne vezent ket kinniget zoken da werzhañ. Met an den a yae d'ar vourc'h da brenañ ur gwennegad butun pe ur gwennegad holen a gave e vutun pe e holen paket en unan eus ar follennoù-se. A-wechoù all e vezent taolet dre ar prenestr e-barzh un ti, a-wechoù lezet da nijal gant an avel er parkeier.

Piv a vir ouzh re a gar hor yezh da ober kemend-all ? Ne lavaran ket moulañ follennoù, warno traoù a c'hellfe hor renerien kavout abeg enne. Lavarout a ran moulañ follennoù warno ur gontadennig farsus pe ur ganaouenn, gant ur skeudenn pe ziv, pe alioù talvoudus d'an dud diwar ar maez e sell eus al labour-douar, ar c'henwerzh pe ar yec'hed, pe c'hoazh ur pennadig diwar-benn ur sant, ur goul brudet ; hag all...

Ma vefe savet ar skridoù-se e Brezhoneg Eeun e vefent gwelloc'h c'hoazh, rak komprenet e vefent hep poan, hag hor pal er bloa-vezhoù-mañ, keit ha ne vo ket kelennet hor yezh e pep skol, a zo deskiñ lenn Brezhoneg Eeun d'an holl.

Setu aze un obqrenn a bouez bras, a c'hell bale e-kichen « Brezhoneg ar Vugale » hag al levrioùigoù da werzhañ.

Arc'hant, a vo respontet, a zo ret. Ne gredan ket, koulskoude, ez eus ezhomm re a arc'hant. Ezhomm a zo dreist-holl tud a benn d'en em guzuliañ etrezo evit aozañ ar vouldigezh, ha tud yaouank a benn hag a galon evit mont da redek ar maezioù.

Roparz HEMON,

« Me a zalc'ho », Nnn. 6, Gouere-Eost 1948.

LENN E TRI MIZ

Evit gouzout ur yezh e ranker bezañ gouest da gomz, da gompren ar re a gomz, da lenn ha da skrivañ anezhi.

Eus ar pevar zra-se, evit ar re na ouzont netra, an aesañ-holl eo deskiñ lenn. Neb a oar lenn a zeu buan a-benn da zeskiñ an tri zra all.

Evit ar re a oar komz ha kompren ar re a gomz, aesoc'h eo deskiñ lenn eget deskiñ skrivañ. Neb a oar lenn a zesk buan skrivañ.

Setu perak e lavar dimp an dud o deus studiet pizh an doareoù-kelenn; kentañ tra d' ober eo diskouez d' ar skolidi penaos lenn ar yezh.

Emañ ar goañv o tont, ha dizale e vo digoret skolioù brezhoneg un tammig e pep lec'h. An ali a roan d'ar gelennerien, ur wech c'hoazh, eo : grit en doare ma vo gouest ho skolidi, a-benn tri miz, da lenn ar skridoù savet e Brezhoneg Eeun.

E tri miz e c'hellit deskiñ dezho holl ar 1.400 ger bennak a gaver el levrig : « Alc'houez ar Brezhoneg Eeun » anvet e galleg : « Les Mots du Breton Usuel ». Sellit mat ouzh ar roll-se :

a) e gwirionez, n'eus nemet ur 1.000 ger bennak da zeskiñ, ar re merket e lizherennoù tev e diwezh al levr ; ar re merket e lizherennoù moan a zo, an darn vuiañ anezho, stummet diwar ar re gentañ (evel yaouankiz diwar yaouank) ;

b) e-mesk ar 1000 ger-se ez eus ouzhpenn 300 a zo anavezet pe damanavezet dija gant ho skolidi, zoken ar re na ouzont tamm brezhoneg : tour, pont, bank, bandenn, banniel, boutailh, horolaj hag all.

Ne chom da zeskiñ eta nemet ur 700 bennak ; nebeutoc'h zoken, rak evit tud a Vreizh, hag i gallegerien ez eo ur c'hoari deskiñ gerioù evel **berr** (Le Berr) **hir** (Le Hir) **Gall** (Le Gall) **keginer** (Queginer) **penn marc'h** (Penmarc'h) hag all.

Respontet e vo din : deskiñ gerioù n' eo ket awalc'h evit deskiñ lenn ur yezh (daoust ma ' z eus un dra a zo bet ankounac'haet betek re en hon amzer : deskiñ ur yezh a zo dreist-holl deskiñ gerioù).

Piv a vir ouzhoc'h da lakaat ar gerioù e frazennoù ? E giz-se e tesker hep poan ar gerioù bihan-se a zo ret gouzout evit kompren ur skrid (evit, dre, war, hep, ha, ma, hag all) hag e tesker anavezout stummoù ar verboù.

Soñjit penaos, evit lenn, n' eus ket ezhomm gouzout ober gant reolennoù ar yezh ; a-walc'h eo bezañ klevet petra eo ar reolennoù-se. Da skouer, n' eus ket ezhomm gouzout e tleer lavarout da **vreur** hag **ho preur** ; a-walc'h eo gouzout e c'hell ur **v** hag ur **p** derc'hel lec'h ur **b** a-wechoù.

Ne lavaran ket muioc'h en dro-mañ. Spi am eus e c'hellin displegañ hiroc'h va soñj un deiz pe zeiz.

Ho peññ a ran avat, gelennerien : hep mui gortoz, aozit, a-benn ar goañv-mañ, ho « **SKOL LENN BREZHONEG EEUN E -TRI MIZ** ».

Roparz HEMON.

NOTENN. — Ar « Méthode Rapide de Breton » a zo diazezet war ar Brezhoneg Eeun daoust m' eo graet dreist-holl evit ar re a rank deskiñ komz buan. Mouladurioù nevez ar « Grammaire Bretonne » hag ar « Cours Élémentaire », bremañ tost da vezañ embannet, a zo diazezet war ar Brezhoneg Eeun ivez. « Marvailhoù a Vro-Skos » eo ar skrid hirañ moulet betek-hen e Brezhoneg Eeun, hag a c'heller prenañ c'hoazh. Kerkent ha ma vo dastumet arc'hant e vo moulet ur rummad skridoù nevez e Brezhoneg Eeun.

« Me a zalc'ho », Nnn 7,
Gwengolo-Here 1948.

« **ME A ZALC'HO** », kelc'hgelaouenn Kevredad ar C'helc'hioù Keltiek. — Ul labour pouezus a ra niverennoù « Me a zalc'ho » o klask lakaat ar c'helc'hioù da bleustriñ muioc'h war ar c'hudennoù sevenadurel. Plijadur hon eus a-hend-all o welout enno muioc'h-mui a vrezhoneg. — « Me a zalc'ho », miziek, 78, rue de Fontenay, Vincennes (Seine), C.C.P. P. Galbrun, RENNES 340-63 ; komanant ur c'helc'h pe ur strollad, 300 lur ; komanant ezel ur c'helc'h, 150 lur.

KAIEROU KRISTEN, 5-6-vet kaier. Hañv 48.

Degemeret hon eus gant kalz a blijadur niverenn diwezhañ kelc'hgelaouenn an Ao. 'n abad Loeiz ar Floc'h. Pouezus-kenañ eo evit buhez speredel an emsav ar c'haieroù-se e lec'h ma kaver skridoù uhel awenet war un dro gant ar gristeniezh hag ar garantez-vro.

Da gentañ, ur studiadenñ hir, « Banvez ar vuhez », gant Maodez Glanndour, o tisplegañ ster kuzh ar predoù ha boazioù an tiegezh. Goude, ur vuhez-skridig, « Ur sant breizhat nevez » (Grignon Monforz) gant Benead. Klemm a ra Benead en he fennad, penaos n'eo bet savet levr brezhonek ebet diwar-benn ar sant-se, ha diskouez a ra n'o deus ket meizet ar levrioù gallek savet war ar gudenn spered e ouenn ken pouezus koulskoude evit displegañ buhez un den uhel. Hogen, perak Benead ne savfe ket al levr brezhonek-se a ra diouer deomp ?

« Divizoù ar Basion », gwerzioù-pobl kendastumet ha renket gant Maodez Glanndour. Fromus eo bepred lenn seurt skridoù e-lec'h ma kaver alies gwerzennoù kaer. Kefveriañ : (p. 40).

**Geol an ifern bepred digor,
Frank ha ledan evel ar mor**

gant : (« Al liamm - Tir na n-og », niv. 8, p. 46, gwerz ar Paper timbr).

**Yalc'h ar Roue, don 'vel ar mor,
'Vel an ifern bepred dior**

« Ar beleg », kontadenn gant Padrig Mac Piarais, troet e brezhoneg gant Loeiz Andouard. Evel-se eo klokaet an dastumad kontadennoù embannet gant Gwalarn e 1934 (Isagan, Barbra, Yannig an evned) « Ar paotrig a wele e diabarzh an traoù », kontadenn gant Maodez Glanndour, hor c'has en ur bed dreistnaturel a blij kement d'ar Vretoned.

Gant an hevelep oberour, ur gontadenn all « Urien ar Reder » a blij kalz, moarvat d'ar skouted vreizhat, ... ha d'ar re all ivez, na petra 'ta !

« Unan pe daou Sant. Padrig a zo ? » studiadenñ aozet diwar saozneg Gerard Murphy gant Herve Konan.

« A-hed hag a-dreuz », notennoù puilh diwar-benn buhez ar relijion, meur a dra dudius-tre enno.

« Al levrioù nevez », gant Gwazgwenn. Lavarout a ra e vefe gwelloc'h hervezañ ma rofe **Al liamm - Tir na n-og** « un hollad ben-nak e pep embannañ. Da skouer, un niverenn kontadennoù, un all gant gwerzioù ha sonioù, un all diwar-benn ar geriadur hag ar yezhadur... »

Soñjal a reomp eo plijus ivez kaout a bep seurt traoù e pep niverenn, hogen, petra soñj hol lennerien ? Dezh o reiñ o menoz.

Ma ne zegemerit ket **Kaieroù Kristen**, kasit diouzhtu 250 lur da M. l'abbé Le Floc'h, 2, rue du Parc, Saint-Brieuc, C.C.P. Rennes 54212, hag evel-se po ur c'homanant evit peder niverenn. N'ho po ket a geuz !

A. L.

Prenañ a c'heller niverennoù **Kaieroù Kristen** : 1, 2, 3, 4, pep hini 60 lur ; 5-6, 125 lur. — niverennoù **Studi hag Ober**, 17, 18, 19, 21, 60 lur ar pezh. O goulenn digant an Ao. 'n Abad Le Floc'h.

KROAS BREIZ. — Ingal e teu er-maez niverennoù Kroaz Breiz dindan ur golo liv-flamm. An niverenn 8 (Kerzu) a zo o paouez bezañ embannet. War wellaat ez a bepred ar gelaouenn hag e tlefe bezañ gwerzhet mat war ar maez. Da bep hini d' ober bruderezh en-dro dezhañ en doare da lakaat e genvroiz da lenn o yezh.

— Komanant, 350 lur ; komanant-skoazell, 500 lur ; komanant a enor, 800 lur ; an niverenn 25 lur. — Abbé Laurent Bleunven, recteur de Plomelin, Quimper : C.C.P. 1266-53 Rennes.

AR FALZ. — Niverennoù diwezhañ kannadig skolaerien ha kelennerien lik Breizh a vo kavet enno : en niverenn 14, an danvez-lezenn kinniget gant 4 ezel eus Eil-Kuzul Bro-C'hall evit degemerout ar brezhoneg e skolioù an eil derez. — en niverenn 15, aotre Ministr ar Gelennadurezh da genteliañ hor yezh e liseoù Brest ha Kemper, hag un diverrañ eus ar strivoù graet evit kelennadurezh ar brezhoneg gant Skol Veur Roazhon, ar studierien vreizhat, Unvaniezh Difenmourien ar Brezhoneg, kuzul-departamant Penn-ar-Bed, kannadeg Vreizh ha skol-hañv Perroz. — Ar Falz, A. Keravel, instituteur, Dirinon, Finistère, C.C.P. 1125-16 Rennes, komanant : 200 lur.

SKED. — Gant dudi bepred e lennomp « kaieroù kristenien yaouank Keltia », a zeu er-maez dindan ur stumm plijus. Eno e kaver pennadoù talvoudus, gouiziek meurbet a-wechoù, ha doareoù-soñjal divoutin. — Peder niverenn a zo bet embannet betek hen. D'ar re a felle o frenañ, skrivañ d'ar merour, M. J. Morin, 7, rue des Chantiers, Paris (5^e), C.C.P. Paris 6563-82. Komanant-bloaz da « Sked » : 250 lur evit 4 c'haier ; komanant-skoazell 500 ha 1000 lur ; an niverenn. 70 lur.

URZH SKOUTED BLEIMOR. — Diaes-meurbet eo al labour kaset da benn gant Strollad Skouted Bleimor, en deus e greizenn e Pariz ha skourroù ivez e kêrioù Breizh. Bruderezh eus an dibab a reont en-dro dezho, rak pleustriañ a reont war gement tra a ra danvez Breizh. Anavezet-mat eo o laz-kanañ hag ur gelaouenn a-zoare, « Sked », a embannont. Ra zeuio emberr Urzh Skouted Bleimor da astenn he levezon war Vreizh a-bezh ha da stummañ deomp tud yaouank yac'h ha nerzhiek, bleunienn gaeañ hor Bro-niñ

LA RIVIERA BRETONNE, LA BRETAGNE A FREJUS. —

Degemeret hon eus an daou gannadig-mañ, an hini kentañ liamm Bretoned aodoù ar mor kreizdouarel, an eil paperenn Bretoned divroet Frejus ; hor gwellañ gourc'hemennou d' hor c'henvroiz evit o spered mat hag o c'hoant d' ober labour a-zoare.

UR MENOZ MAT. — Krouet eo bet nevez 'zo e Roazhon ur gevredigezh, BALB hec'h anv (Breuriezh al levrioù brezhonek), he fal moulañ ha skignañ levrioù en hor yezh. Muioc'h a ziskleriadurioù a soñjomp reiñ d'hol lennerien diwar-benn se en hon niverenn a zeu.

SKEUDENNOU LANGLEIZ. — Goude skeudenn « Sant Erwan difenner Breizh » en deus treset Xavier Langleiz un « Neyenoe, Roue Kentañ Breizh » hag a zo buhezek-meurbet. Trugarez d'an oberour, a striv kalonek da greskiñ danvez Breizh. Aliañ a reomp hol lennerien da brenañ ar skeudennoù-se ; rak ret-groñs eo skoazellañ an arzh breizhat. — Ar skouerennoù war baper lien a goust 350 lur, war baper kaer 200 lur, war baper boutin, 100 lur. Ur « Sant Jili » a vije da werzhañ ivez, 150 lur, ha dastumadenn-tresadennoù levr istor an abad Poisson a c'heller kaout evit 350 lur. Kas ouzhpenn 30 lur evit ar mizoù nemet e savfe ar werzh en tu-hont da 500 lur. — Skrivañ da : X. de Langlais, 7, rue Victor-Hugo, Rennes : C.C.P. 444-96 Rennes.

SKEUDENNOU KER-VREIZH. — Tennet eo bet gant an Ao. Galbrun pemp luc'hskeudenn gaer eus Kêr-Vreizh, ti ar brezhoneg e Pariz. Gwerzhet e vez pep skeudenn 100 lur, hag ar pemp a-gevret, 400. Plijout a raio d'ur c'halz a Vretoned piaouañ anezho, dreist-holl ar re o deus tamm-pe-damm darempredet Kêr-Vreizh.

Kas an arc'hant da Andreu LATIMIER, Kêr Vreizh, 43, rue St-Placide, Paris (6°), C.C.P. Paris 5356-83.

KANAQUENNOU. — Savet eo bet gant Jef Penven, ar sonaozour brudet, un dastumad nevez « Tralalaleno », ennañ 30 son pobl kendoniet. Treset eo bet ar golo gant Jani Karoff. E-kerz miz Kerzu e teuio er-maez, ha gwerzhet e vo 75 lur. Ar re a fell dezho degemer ur skouerenn niverennet (50 anezho) n'o deus nemet kas diouzhtu 150 lur da : Paskal PONDAVEN, 150, rue Vercingétorix, Paris (14°), C.C.P. 2408-48.

PLADENNOU IWERZHONAT. — Embannet eo bet gant Dorig ar Voyer, rener B.A.S., 2 bladenn, enskrivet warno an tonioù-mañ da heul :

- I. — tu kentañ : **Reel. Jig horn-Pipe** (korolloù)
eil tu : **Ton bale Molly Darling. Foggy dew** (ton)
- II. — tu kentañ : **my lagan love** (ton). **Madame Bonaparte** (koroll)
eil tu : **Ton-bale O'Neil. Kan broadel.**

200 pladenn nemetken a zo bet tennet. An tonioù-se a zo bet klevet e Kastell-Paol e-kerz gouelioù ar Bleun-Brug. Meur a vleunvruger a vo laouen o klevout anezho adarre. Priz pep pladenn : 170 lur. Dorig ar Voyer : La Demeurance ; Grande-Rue, Floermel, C.C.P. Rennes 533-98. Skrivañ da c'houlenn e pelec'h e c'heller kemer ar pladennoù.

FILMOU. — D'ar 17 a viz Du, dirak ur saliad leun a dud, eo bet diskouezet gant ar **Cinemat-ICub français** e Pariz, un abadenn fiñvskeudennerezh, enni filmoù berr diwar-benn ar pardonioù ha gouelioù breizhat. Pevar film a zo bet kinniget d'an arvesterien, tri anezho diwar-benn pardon bras Colombes (banlev Bariz), hag ar pevare, tennet gant hor c'heneil an Ao. Galbrun, diwar-benn meur a ouel breizhat eus ar bloavezhioù tremenet (Argol, Santez Anna ar Palud, Brest, Sant-Brieg, Kemper, h. a.). Daoust d'an tri film all bezañ dereatik, ar maout a yeas, hep tortal, gant an Ao. Galbrun, Awenet oa bet e film, n'eo ket hepken gant an arz, hogen ivez gant karantez ouzh hor bro. Skoazellet mat eo bet gant sonerien ha kanerien eus an emsav evit ar sonerezh. Tud 'zo o deus rebechet penaos ne glote ket bepred an tonioù gant ar c'horolloù, hogen, displeget en deus hor c'heneil en devoa fellet dezhañ nemetken eilañ e film gant tonioù, ha n'eo ket ober ur gwir film sonus, pezh a zo posubl nemet d' an dud a vicher, an holl vinvioù ret en o c'herz. Nec'het omp bet, siwazh, o welout bep an amzer ur fazi bennak ouzh ar reizhskrivadur en talbennoù, hogen, pebezh plijadur gwelout hor yezh lakaet el lec'h a enor war ar skramm, ha gwelout pegen niverus eo bremañ ar re yaouank o pleustriñ war hon teñzor gwerinoniel. Souezhus e oa merzout pegen rannet e oa an dud : diouzh un tu, ar C'hallaoued, penn mouzh ganto, ha diouzh an tu all, ar Vretoned, laouen holl, ha tan en o stlakadeg-daouarn. Gwelout ar strolladoù sonerien yaouank o kerzhout a-zoug o c'hamm, a roe deomp from ha fiziañs war un dro. Emañ Breizh o sevel...

Tud 'zo en hon touez, a glemm a-wechoù, pa 'z eo fall levezon ar fiñvskeudennerezh war bobl hor bro. An Ao. Galbrun en deus diskouezet an doare nemetañ da ziskoulmañ ar gudenn : ober gant an hevelep binvioù evit an advreizhekaat, sevel filmoù breizhat a spered, ha brezhonek; ha, war hon eus klevet, n'en deus ket c'hoant hor c'heneil da ziskuilzañ war ribl an hent : emañ o pried-tiñ ur film berr war gomz, setu un doare nevez da stourm evit hor yezh, hetañ a reomp a galon vat e raio berzh e Breizh-Izel.

UN ENEZENN DA WERZHAN. — Un enezenn e pleg ar Mor Bihan, Boedig, a zo lakaet e gwerzh e Naoned. Un atant a zo warni, 11 hektarad douar a zo, hag ar priz kinniget eo 750.000 lur hepken.

ARNODENNOU AN TREC'H. — Un arnodenn a zo bet dalc'het e « Kamp ar Vrezhonegerien » e Kleder, d'an 28 a viz Eost.

A zo bet kavet barrek evit an **Trec'h Meur** :

- Erwan Jakob, meneg mat-tre ha meuleudi ar varnerien.
- Per ar Bihan, meneg mat.
- Erwan Broustailh, meneg mat-a-walc'h.

Evit an **Trec'h Kentañ** :

- St Kidna, mat-tre ha meuleudi ar varnerien.
- Paol Kalvez, mat-tre.
- Per ar Meur, mat.
- An dim. Annaig Puilhandu, mat a-walc'h.

KELEIER.

— Gant plijadur hon eus klevet e oa ganet ur plac'hig, Armela, e ti hor mignon Erwan Kenven e Sant-Jermen en-Lez e-kichen Pariz.

D'an 19 a viz Du, ez eo ganet ur paotrig, Herve Yann, e ti hor c'heneil Yann Thomas. Yac'h eo ar vamm hag ar vugel.

Hor gwellañ hetoù d'an daou vreizhadig nevez hag hor gourc'hemmennoù d' o zud.

— Florèntin Goinard ha Suzanna Derrien a zo bet diwezet er Baol, d'an 23 a viz Here 1948.

Hor c'heneil Rollen Surzur en deus kemeret da bried Mari-Lis Lochou, d'an 30 a viz Here 1948 en Iliz Champcevinel (Bro-C'hall).

Eured Jakez Fournier ha Bella Henaff a zo bet lidet e chapel Lannpaban, Pouldreuzig, d'an 9 a viz Du.

Hor gwellañ hetoù a evurusted d' ar priedoù nevez.

HOR C'HOMANANTERIEEN. — 243 c'homananter hor boa e dibenn miz Here : Aodoù an Hanternoz (33), Penn ar Bed (68), Il ha Gwilen (22), Liger Izelañ (18), Mor Bihan (16), Pariz ha tro-war-dro (49), Departamantoù all (20), Trevadennoù Bro-C'hall (5), Iwerzhon (4), Skos (1), Man (1), Kembre (2), Bro-Saoz (2), Stadoù Unanet (2).

E dibenn miz Here, Roazhon (I-G) a gonte 20 komananter ; An Naoned (L-I) 13 ; Kemper (P-B) 12 ; Brest (P-B) 7 ; Boulvriag (A-H) 7 ; Lanuon (A-H) 6 ; Douarnenez (P-B) 6 ; An Oriant (M) 4 ; Gwennegamp (A-H) 4 ; St-Brieg (A-H) 3 ; Plonevez ar Faou (P-B) 2 ; Rosporden (P-B) 2 ; Lokournan (P-B) 2 ; Pleiben (P-B) 2 ; Rosko (P-B) 2 ; Gwened (M) 2 ; Gwiskri (M) 2 ; Ar Baol (L-I) 2. — D'an hevelep mare hor boa e Pariz 24 komananter.

Un nebeut evezhiadennoù : Roazhon a zeu e penn gant 20 komananter ; n' eo ket souezhus ; kêr ar studierien eo hag ouzhpenn ez eo en em savet eno ur strolladig mat a Vrezhonegerien : evit gwir, daougementet e tlefe bezañ c'hoazh e Roazhon niver ar re hor skoazell. — E Kemper, e Douarnenez, e bro-Gernev a-bezh, un toulladig a dud a zo o pleustriñ war hor yezh. — E bro-Leon, n'eo ket brav ar stad : ra soñjo hol lennerien n' hon eus e Landernevet nemet ur c'homananter, evel e Lesneven hag e Montroulez : aze ez eus ur striv d' ober. — E kêrioù bras evel Brest, an Oriant, St-Brieg, ne vez ket lennet kalz brezhoneg, anao eo. — Reoù 'zo a c'hello bezañ souezhet o welout ur gêriadenn evel Boulvriag o kontañ 7 komananter : labour un den a galon eo en deus lakaet e vignoned da harpañ ac'hanomp : ret e vije deomp kaout evel-se e pep korn-bro keneiled oc'h ober bruderezh hag o vroudañ al lezireien.

PROFOU. — Degemeret hon eus ar profoù-mañ : A. Gwilhou, 100 lur ; A.-L. L., 270 ; It. Kemere-Jaouen, 600 ; Dr Liberal, 100 ; Dim. A. Puillandu, 100 ; R. Chevalier, 300 ; R. Gelleg, 500 ; M. Ar Berr, 100 ; R. Audic, 100 ; M. Rimpot, 100 ; dim. Martin, 60 ; kdt. Kerhor, 100 ; J. Cormerais, 600 ; F. Gwazdoue, 100 ; J. Pinault, 100 ; A. Gelleg, 100 ; A. Ar Fur, 600 ; Dim. Herve, 100 ; L. Bothorel, 50 ; Bouessel du Bourg, 100. It. Jaffrès, 100 ; Dr Laurent, 150 ; A. Merser (brezhoneg ar Vugale), 100 ; R. Saout, 600 ; P. Ar Roue, 1000 ; Ab. Ducamp, 100 ; Ab. Klerg, 100.

Trugarekaat a reomp a greiz-kalon ar brofourien galonek.

NOTIT MAT ez eo kemmet chomlec'h **Al Liamm - Tir Na n-Og** : kas an arc'hant da : P. Le Bihan, 1, avenue Marceau, Trappes (Seine-et-Oise), C.C.P. Paris 5349-03 ; adalek bremañ kas ar skridoù da : René Huon 3, rue Louis-Pasteur, Landerneau (Finistère).

Roll ar Pennadoù

embannet war *Al Liamm-Tir Na N-Og*

Bloavezh 1948 (Niv. 6-11)

Renkadur an oberourien hervez urzh al lizherenneg

11/3 a dalv kement ha niv. 11, paj. 3

ABHERRI	
Evit ket ha netra	11/3
AR YEODET	
Bloavezh mat	11/30
AR MASON (Roperzh)	
Hirvoud ar flagenn	6/28
Meurvor	7/23
Skeud ar rabin	9/51
<i>Balzac</i>	
Ar Vretechenn Veur	9/34
BENEAD	
Ar merc'hed e lennegezh Vreizh	7/44
Tri barzhoneg	10/31
BERNIER (Gweltaz)	
Diwar-benn Kendalc'h Dulenn 1947	6/35
Prezegenn ar Senedour An Seabhac	6/37
BLOMARC'H (Herle)	
Un tour kaer : Ploare	9/63
BOURDELLES (P.)	
Ar chouanted diwezhañ	8/73
tr.	
Ar c'hleier (A. E. Poe)	11/33
KERLANN	
Bloavezh mat	6/27
Aerlinnte Eireann	6/48
Hengounioù Enez Vanav	6/52
« Thelin » bro zieub (1525-1843)	6/65
Ar gembreadez	7/9
E bro-Benmarc'h Sant-Wenole	7/64
Lina	8/8
Lan ha Liz	10/14
Galv da gement hini a lenn brezhoneg	10/65
tr.	
Brosnachadh (Jord Campbell Hay)	6/32
Ar brezel diabarzh e 1922 ha goude (O. Mac Uilis)	6/43

KERVELLA (Frañsez)	
Reizhadennoù da Yezhadur Bras ar Brezhoneg	6/58
KERVERZIOU (G. B.)	
Gouesti' ha goulenñ	6/31
Delioù bleuñv	8/20
Salve Regina	8/20
Ar stern-moulañ	8/21
Dor an nec'h	8/21
tr.	
Kad Mag Tured (krenniwerzhoneg)	6/21
	8/17
	11/13
KLERG	
Anvoù-lec'hioù Breizh-Uhel	8/53
DENEZ (Per)	
tr.	
Skeud (Edgar A. Poe)	6/24
Ystrad Fflur (T. Gwynn Jones)	6/33
Sonedenn LXXI (Shakespeare)	6/34
The Story of a Success (Padrig Mac Piarais)	6/38
DIZANV	
Barzhaz bihan an ti-moulañ	8/22
Diwar ar germaneg	8/23
Ar paper timbr	8/45
Buhez Emsav Keltiek Breizh	8/72
Komzoù na badont ket	9/48
Menec'h an Enez-Glas	10/58
Emsav Keltiek Breizh	10/60
tr.	
Ar Rousalka (Pouchkin)	7/32
Strollad Broadel Kembre hag ar broadoù keltiek hag arall	7/78
Ar c'houviad maen (Pouchkin)	8/25
Ar Vretechenn Veur (Balzac)	9/34
Ur mailh chaseour (Mayne Reid)	9/48
Razheta (Mayne-Reid)	10/19
Ar bleiz hag ar seizh mennig (Grimm)	10/22
Un emgann e menezioù Amerika (Mayne Reid)	11/24
ELIES (Fañch)	
Kell 5	6/7
An Aotrou Nann hag ar Gorriganeg	7/25
Grit diouzh ma laran	10/11
Avel d'ar baotred	11/6
tr.	
Mont d'ar Sù (Dik Trevan)	6/15

Sion William (D. T.)	7/18
Tom Huws o tont d'ar gêr (D. T.)	8/12
Ar barzh louet (D. T.)	9/28
EOSTIG SARZHAW	
Kembreiz : ur galon, un ene	11/62
EVEN (Arzel)	
Teirannadur ar gevredigezh gant Indezeuropiz	10/50
tr.	
Kad Mag Tured (krenn-iwerzhoneg)	6/21
F. AR R.	8/17
	11/13
Lealded eo va enor	11/37
GALBRUN (Erwanez)	
Ar gornandoned	9/22
GLANNDOUR (Maodez)	
Krennsonennoù	6/30
Fetis ha difetis	7/55
Kudenn ar brederouriezh kristen	8/39
GRUFFYDD (R. E.)	
Urzh Goanag Kembre	6/53
Grimm	
Ar bleiz hag ar seizh mennig	10/22
GUARDON (Y. V.)	
An anv-lec'h « aber » e Breizh	6/62
GWIONVARCH (Ch.)	
Merzadurioù Flandrez	11/31
Ramzed Flandrez	11/32
Hay (Jord Campbell)	
Brosnachadh	6/32
HEMON (Roparz)	
Geriadur Breizh	7/8
Kreskiñ hon niver, ur stourm nevez	8/5
Kelc'h Gwalarn : kelc'hlizher d'an izili	8/71
Ar stourm nevez	10/3
Tasmant ar vali	10/5
Kanenn evit deiz an Anaon	10/25
Roperzh Emmet	10/34
HUON (R. Y.)	
Hañv	7/31
tr.	
Twmi (Hughes Williams)	7/13
Nedeleg (Kate Roberts)	11/18

JEUSSET (T.)	
Anvioù-lec'hioù Breizh-Uhel	8/56
<i>Jones (T. Gwynn)</i>	
Ystrad Fflur	6/33
JOSIG (Melar)	
Studiadenn un Amerikan diwar-benn anvioù-lec'hioù Breizh	10/67
LANGLEIZ	
Bemdez an heol.....	11/36
LATIMIER (Andrev-L.)	
Intrudu	6/5
Stourm	7/5
LE CLERC	
Yezhadur Bras ar Brezhoneg	8/48
L. S.	
Kudenn ar Brezhoneg.....	9/3
<i>Mac Piarais (Padrig)</i>	
The Story of a Success	6/38
MAC UILIS (O.)	
Ar brezel diabarzh e 1922 ha goude	6/43
<i>Mayne Reid</i>	
Ur mailh chaseour	9/48
Razheta	10/19
Un emgann e menezioù Amerika	11/24
M. K.	
Geriou brezhonek bev	11/59
Tri ger brezhonek	11/60
MEAVENN (Fant R.)	
Ar vamm	9/57
<i>Poe (Edgard A.)</i>	
Skeud	6/24
Ar c'hleier	11/33
<i>Pouchkin</i>	
Ar Rousalka	7/32
Ar c'houviad maen	8/25
PRADIG (R.)	
Bro-Iwerzhon 1947	9/67
R.A.M.	
Yezhadur bras F. Kervella hag ar Beurunvanidigezh	11/56
<i>Roberts (Kate)</i>	
Nedeleg	11/18

RIOU (R.)	
Krenn-lavarioù	11/39
SHAKESPEARE	
Sonedenn LXXI	6/34
TOULHOET (Yeun)	
Un nebeut gerioù eus kornad-bro Douarnenez	6/64
Un torkad gerioù	8/64
<i>Trevañ (Dik)</i>	
Mont d' ar Sù	6/15
Sion William	7/18
Tom Huws o tont d'ar gêr	8/12
Ar barzh louet	9/28
TYMEN (Erwan)	
Treuzvevadur hag adc'hanidigezh ar brezhoneg en ur barrez c'halleger	7/88
<i>Williams (Hughes)</i>	
Twmi	7/13
X. X.	
Div varzhoneg	9/54

Ar C'helc'hgelaouennoù

e brezhoneg

- **KAIEROU KRISTEN**, prederouriezh kristen, trimiziek, komanant 250 lur. — Abbé Le Floc'h, 2, rue du Parc, Saint-Brieuc (C.-d.-N.), C.C.P. Rennes 34 212.
- **KROAZ BREIZ**, kelc'hgelaouenn poblel, miziek, komanant 350 lur. — Abbé Laurent Bleunven, recteur de Plomelin, Quimper (Fin.), C.C.P. Rennes 1266 53.

e brezhoneg hag e galleg

- **AR FALZ**, kannadig skolaerien ha kelennerien lik Breizh, komanant 200 lur. — A. Keravel, instituteur, Dirinon (Fin.), C.C.P. Rennes 1125 16.
- **SKED**, kelc'hgelaouenn Urzh Skouted Bleimor, trimiziek, komanant, 250 lur. — J. Morin, 7, rue des Chantiers, Paris (5^e), C.C.P. Paris 6563 82.
- **ME A ZALC'HO**, kelc'hgelaouenn Kevredad ar C'helc'hioù Keltiek, miziek, komanant 300 lur. — P. Galbrun, 78, rue de Fontenay, Vincennes (Seine), C.C.P. Rennes 340 63.

e galleg

- **LE PEUPLE BRETON**, politikel, arboellerezhel, kevredadel, sevenadurel, etrevroadel; miziek, komanant 6 miz, 350 lur. — J. Martray, 23, rue Carnot, Villetaneuse (Seine), C.C.P. Paris 5984 73.
- **LE PAYS BRETON, BRO VREIZH**, kelc'hgelaouenn Unvaniezh Arvor, trimiziek, komanant 250 lur. — Jean Choleau, 21, rue St-Louis, Vitry (I.-et-V.), C.C.P. Rennes 5882.
- **LA PLUS GRANDE BRETAGNE**, kaier ar re zivroet, miziek, komanant 150 lur. — F. Mévellec, 2, cours Fénélon, Périgueux (Dord.), C.C.P. Limoges 277 63.

e saozneg hag er yezhoù keltiek

- **AN AIMSIR CHEILTEACH**, kelaouenn etrekeltiek, miziek. — Sraid an Duin, Corcaigh, Eire.

AL LIAMM - TIR NA N-OG

Kelc'hgelaouenn daouviziek

Komanant 6 miz : 350 lur

Komanant - bloaz : 600 lur

Komanant-skoazell : 1000 lur

P. LE BIHAN

1, Avenue Marceau, 1

TRAPPES (S.-et-O.)

C. C. 5349-06 Paris

